

Meie helk-side jaam
töötamas.

No 20
1 9 3 4
30 sent

Posti- ja telegraafide

Tunnustatud
headuses

LUX

saadused, taskulambi
anoodpatareid ja akku-
mulaatorid igal pool
saadaval

Akkumulaatori
ja
elemenditehas

Konstantin Mühlwerk

Jaama tän. 8
Telef. 306-67

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol. ltn. A. Balder
telefon 451-94.

Tegev toimetaja kapten A. Treufeldt,
telefon ametis 451-89,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaaslõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegvtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: ä üks lehekülj teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 20

1934

SISUKORD:

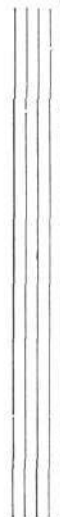
- K. Steinberg:* Usupuhastuse pühaks.
E. J.: Tšehhoslovakkia vabariigi aastapäevaks.
A. Kallits: Eesti kasvatuse riigikaitseliisest hingetusest.
E.: Tundmatut leitnant J. Kuperjanovist.
A. B.: Õpiseid Neerutisügismanöövrist.
S. p.: Kl. helk- ja raadio-sidejaamad.
— *dt:* Suur rahvuslik pidupäev Sakalamaal.
J. A.: Kõik mundrisse!

Kalaeksport

Johannes

Vanaase

Toom-Kuninga 24
Telef. 461-45

Igasuguse
suitsu- ja värske
kala ost ja müük

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 20

Tallinnas, teisipäeval, 30. oktoobril 1934

X aastakäik

Usupuhastuse pühaks

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud mag. theol. Kurt Steinberg

Ärge mõelge mitte, et mina olen tulnud rahu läkitama maa peale; mina ei ole tulnud rahu läkitama, vaid mõõta.

Mat. 10, 34.

31. oktoobril 1517. a. kirjutas Wittenbergi lossikiriku eesl wafaralõõgib — Martin Luther kinnitas oma 95 lauset kirikuusse. Ta astus üles indulgentkirjade müügil ettetulnud wäärnähtuste vastu, aga konflikt süvenes: wõitlusest indulgentkirjade müügi wäärnähtuste vastu arenes wõitlus indulgentkirjade müügi vastu, wõitlusest paawstluse wäärnähtuste vastu wõitlus paawstluse enese vastu.

Wafaralõõgib Wittenbergi lossikiriku eesl olid ülestutseks wõitlusele ewangeelse kristluse eest, milles ainaks wäärtuseks oli jumalajõna ja usus wastuwõetaw Jumala arm. Wafaralõõgib kuulutasid õnnistegija sõnu:

„Ärge mõelge mitte, et mina olen tulnud rahu läkitama maa peale; mina ei ole tulnud rahu läkitama, vaid mõõta“.

Juba enne Lutherit oli parema aratundmise eest käimas pidew wõitlus. Alles mõni aasta warem, 31. mail 1498, oli leetides hukkunud Girolamo Savonarola ja weel ei kustunud mälestus suitsufambast, mis tõusis 6. juulil 1415 Konstanzis, kui tuli häwitas reformaatori Johannes Hus'i. Raugest minewitust tõstis jutustused kristlaste kangelasmeelsusest sel ajal, kui paganlikus Roomas õhku wapustas masside hüüe: Christianos ad leonem — Kristlased lõwde ette!

Kistust on armastuse ust. Aga omelt teadsi kristlased, et on olutordi, kus ei saa olla kompromisse, kus tuleb wõidelda elu ja surma peale.

Olgu usupuhastuse püha meeletuletajaks, et weel pole tänapäewgi raugenud wõitlus parema aratundmise eest: kiriku ja usuelus, aga ka riigi ja ühiskonna elus.

Martin Luther oli jatslane. Ta wõitles usupuhastuse eest, aga ta wõitles ka rahwa eest. Meie, kristlased, mõtleme usupuhastuse pühal kõige kallimale, mida Jumal on melle annud — oma isamaale. Olgu usupuhastuse püha meie kutseks wõidelda lakkamatult kõige hea ja õilsa eest.

Jumal õnnistagu meie wõitlust usuelus, Jumal õnnistagu meie wõitlust riigielus. Me ei saa ega taha eraldada Jumala armastust ja kodumaa-armastust kui armastust wendade vastu.

Kasjagu tänapäewgi Wittenbergi wafaralõõgib ja kutset meid lakkamatule wõitlusele kõige hea ja õilsa eest. Kuni tõd suur uuendaja tõit südamed uuendab ja wõitlus lõpeb hea duse wõiduga.

Tšehhoslovakkia vabariigi aastapäevaks

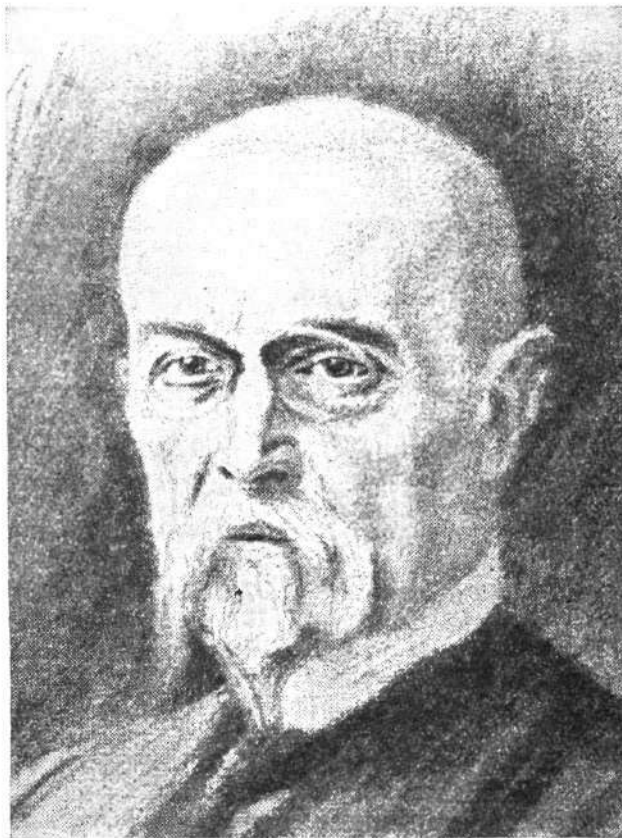
Euroopa rahu võti Euroopa südames

28. oktoobril pühitseb oma 16-dat iseseisvusepäeva Tšehhoslovakkia vabariik. Kuigi Eestist lahutatud mitme riigi piiriga, võib siiski Tšehhoslovakkia arvestada terve Eesti rahva otsekohe semast südamest tulevaid heasoove tema aastapäeva puhul.

Tšehhoslovakkia on uue Euroopa riikide ahelas neid lülisid, mis õieti annavad tänapäeva Euroopale tema näo. Tšehhoslovakkia vabariik on tekkinud maailmasõja verise lahenduse viljana, on tõusnud selle suure põhimõtte alusel, mille tõttu sai võimalikuks ka meiegi enda sirguajamine — rahvaste enesemääramise alusel.

Tšehhi ja slovaki rahvad on juba mitu korda mänginud otsustavat osa Päriseuroopa saatuse otsustamisel. Nende saatuslik asend Euroopa südames teeb nemad Euroopa rahu võtmeks. Slaavluse euroopalisema ja kvalifitseerituma esindajana on tšehhi rahvas suutnud tagajärjekalt pidada vastu kõikidele üligermanismi lainetustele, samuti omal ajal erirahvusi õieti raskelt halvavatele ilma rahvusteta „Püha Rooma riigi“ tasandamispuüetele. Seegi oli üks omaaegne „gleichschaltung“, mis aga siiski ei suutnud väärata õilsa tšehhi rahva suurest sisust kantud iseolemise teadlikkust. Tšehhid jäid Euroopa südamesse, tema rahu võtmeks. See ei olnud ainult tšehhide rahvuslik joon, mis „Püha Rooma riigi“ järglase, Austria-Ungari parlamendi istungid tegid naeruväärseteks terve maailma silmis tšehhide alatise opositsiooni tõttu ülevõimule. See oli

teadliku rahva paremate poegade teadlik vastuseis maksvale ebaõiglasele olukorrale ja ühtlasi lootustandvaks hääleks teistelegi, samuti nende iseolemises taastatud rahvastele.

President T. G. MASARYK

Praeguse Tšehhoslovakkia saamine ja senine saatus on lahutamatus ühenduses tema suure juhi Thomas Masarykiga. Pärastsõja-aegne Euroopa ei tunne kedagi teist riigimeest, kelle nimega oleks ühendatud nii palju uuestiärrganud rahvaste õiguse kehastust, kui seda koondab endasse Tšehhoslovakkia rahva suur juht Thomas Garrick Masaryk. Patriarhhina Euroopa riikide juhtide seas on ta lugupidatud ja armastatud, mitte üksnes oma kodumaal, vaid tema isik jääb markantsemaks „uute“ rahvaste juhiks üldse meie maailmajao ajalukku pärast a. 1914. Oma suure autoriteediga, oma vastuvaidlematu õiglustundega on T. G. Masaryk praegu neid mehi, keda peab lõhestatud Euroopa nime-tama oma südametunnistuse kandjaks.

Terve Eesti rahvas ja eriti tema kodukaitsjate pere ühendab 28. okt. oma õnnesoovid nende paljudega, mis sel päeval antakse edasi kogu maailmas heakorralisele Tšehhoslovakkiale ja tema auväärt presidendile. Nii Eesti kui ka Tšehhoslovakkia uuestisünd sai võimalikuks ainult selle põhimõtte läbilöömisel, et igal rahval on õigus elada oma enda elu oma enda tahtel iseseisvana. Selle suure, meie mõlema iseolemise alusel ulatab tänagi Eesti tervitava käe oma saatuse kaaslasel.

EESTI KASVATUSE RIIGIKAITSELISEST HINGESTUSEST

Eesti meelsuse ülesehitamisele.

Rahvusliku kasvatus küsimusi hakatakse jälle liigutama. Viimane rahvusliku kasvatus kongress peeti 1927. a. Seal vaieldi ägedasti mõiste „rahvuslik“ ümber — ühed ei tahtnud kuidagi nõustuda, et meie kasvatus peab kandma „rahvuslikke“ sihte. Olevat vaja kasvatada noori inimkonna liikmeiks ja inimkonna üldiste paleuste — rahu, vendluse jne. — suunas. Mingi rahvuslik piiramine olevat väiklus. Seda juttu kuuldu mõnel pool praegugi. Mõned ei taha tunnustada, et eestlane peab esmajoones töötama Eesti ja eestlaste heaks ja alles oma rahvuse edendamise kaudu kaasa aitama ka inimsoo hüvangule, ei pea aga mitte püüdma „maailma soojaks kütta“, sealjuures vaeseks lapseks jättes oma-enda sugurahvast. Selles mõttes ka näit. töölisi liikumine peab muutuma rahvuslikuks ja vähendama internatsionalistlikku kallakut — eesti töölisel on iga eestlane lähem kui võõrast rahvusest tööline.

On selge, et meie kodanike elusih on töötada oma lähema ümbruse, oma riigi ja rahva, heaks, sest just lähem ümbrus, oma riik, on kodaniku toitja ja kaitsja. Et enese elu hästi läheks, seks peab kodanik pinevalt vaeva nägema ja võitlema oma rahva ning riigi huvide eest, olgu see vaimselt, poliitiliselt, majanduslikult või — äärmisel juhtumil, kui välispoolt ähvardab vägivald — ka relvastatud jõul.

Kõik korraldused, mis on kodanike rahuliku elu ja töö kindlustamiseks, vajavad kõigi kodanike ühist toetust. Ükskõiksus või loidus rahva ja riigi üldiste huvide alal on lubamatu.

Rahvas, kes tahab edeneda, peab omama aateid, võitlusülesandeid, elavat ühiskondlikku meelsust.

Seepärast, mida enam arendame kaaskodanikes ja eneses eestimeelsust, seda virgemini töötavad käed meie kodu heaks.

Tõusuteel meid kannab ülesehituse vaim.

Tuleb hoolitseda, et kõik kodanikud oleksid eranditult haaratud ja rakendatud selles vaimus; et rahvas oleks nagu üks mees.

Rahva meelsuse ühtlustamist võib võrrelda orkestri häälestamisega.

See häälestus ei saa toimuda välispoolt, vaid kasvab välja hinge vabatahtlikkusest, mõistlikust äratundmisest. Seda äratundmist saab tekitada ainult järjekindel kasvatustöö pikkade aastate kuldes.

Eesti kasvatus maailmavaateline alus.

Aateid ja võitlusindu ei saa inimestele külge kleepida. Seda tuleb maast-madalast sisse kasvatada. Noor-

tes tuleb arendada enesekaitse- ja enesealalhoiu-instinkte, ühiskondlikku ja riiklikku meelsust, mis tiivustab suurele pühale tööle meie rahva ja kodu õnne eest.

Suurrahvad võivad pooldada kosmopolitismi, nad ise on nii tugevad (või vähemalt suured), et ei sula teisega; väikerahval sellane mõtteviis on kahjulik — temast sulanemisel mõne muu rahvaga saaks selle rahva riigi teise järgu kodanikud, valged neegrid.

Meie ideoloogid peaksid selgitama laiemalt, kui suured väärtused on selles, et oleme arvuliselt väikerahvas, ja missugused ülesanded on meil enda arendamisel inimkonna seas.

Väikerahvad, nagu norra, soome, daani, antiiksed greeklased j. t., on esitanud küllalt vaimu- ning tahtekangelasi — kirjanikke, heliloojaid, õpetlasi, sportlasi — seal, kus saavutuse esiletõojaks on üksikisik oma enese võimsusest, geniaalsusest, ei ole mõõduandev inim-mass.

Väikerahvale sobib individualistlik mõtlemisviis, mis esikohale asetab isiksuse ja tema võimsuse harimise. Oleme tugev rahvas, kui meie rahva üksikliikmed on tugevad.

Meie rahvajuhtide poolt on väljendatud suur mõte, et kõik rahva liikmed peavad rakenduma rahva enese säilitamise organisatsiooni — riigi tugevustamise teenistusse. Iga kodanik olgu meelsuselt sõdur Eesti eest oma tööväljal kui ka ühises pingutuses — valmisolekus kodu kaitsma reaaljõuga.

Selle sihi teostuseks tuleb igast noorest kasvatada tulihingeline võitleja, harida ta taht, iseloomukindlust ning vastupidavust, õpetada talle oskust võidelda niihästi oma kutsealal rahva eduks kui ka sõjaväelisel.

Meie geograafiline asend, kus juba vanasti käisid üle naabrite ihad, kasvatatas eestlased visaks võitlejaks rahvaks. Eesti rahvas on kangelaslik, vapper ja usin.

Kangelaslikkuse, töökuse ja visaduse vaimu peame alati harima oma koolides. Tuleb noorsoos luua riikliku ülesehituse elevus. Sel alal varustatagu neid sihtide ja ülesannetega. Nii noored kindlustuvad nõrgestavate ideede vastu, saavad tuge salakavalate jõudude vastu, kes püüavad rahva hinge aluseid õõnestada pessimismi, naturalismi, usuvastasuse, „vabaarmastuse“, perekonna lõhkumise ja elu kollektiviseerimise ideedega, millele tuleks palju otsustavamalt ja ristisõjalisemalt vastu astuda. Meie oleme oma aadete eest seisma kuidagi arglikud, tagasihoidlikud, lepime ülimalt tõrjega, kuid vajame ka aktiivset väljaastumist riiklike põhialuste kaitseks.

Sellest küljest peab ka meie kasvatus muutuma kasvatuseks võitlusele, et noortest saaksime

täiesti raudseid sõjalasi kultuuri ja ühiskonna tööväljadel. Üheks võitluskasvatuse kõvendamise teeks on tiheda koostöö loomine kooli, kaitseväe ja kaitseliidu vahel.

Kooli, kaitseväe ja kaitseliidu kasvatuslik koostöö.

Viimaseil aegadel tihendub nende kolme suhtlemine jõudsasti. Koolis ja ka seltskonnas võtab enam maad karge, energiline, distsiplineeritud sõjamehelelik vaim.

Avameelselt öeldes on selle tihenduse algatusi tulnud kaugelt enam riigikaitse kui koolipedagoogide ringkonnist.

Kasvatusteaduses, peamiselt küll meie pedagoogika aatevallas, on päris uudne mõte, et kool ja sõjavägi tuleb lähendada.

Vene ajal ei vaadanud meie inimesed tavaliselt suure vaimustusega vene kasarmuile. Selge, vene kasarm ja vägi oli võõras, seal oli võõras vaim ja meel, reamees oli isetu loomana koheldav.

Nüüd, kus kasarm teenib meie oma riiki, on ta püha koht. Kasarmus noormehed õpivad kodurahva eest ohverdama oma kalleimat vara — elu. Sõjamehe elukutse on pühalik elukutse. Seda kannab ülev kõlbeline aade — isamaa heaks elu! Sõjamehele on suureks moraalseks toeks kaaskodanike armastav suhtumine. Eesti reamees on austatav; mõnel üksikul isikul on veneaegse jäägina veel teatav reamehe („alamväelase“) alahindamine, üldiselt aga just see mees, kes otsese töö teeb — hall sõdur — on heas lugupidamises.

Kaitsevälises maailmas valitseb moodne õhkkond, mis vastab meieaja saavutustele sõjatehnika, distsipliniteooria, väljaõppe metoodika jne. alal, kuigi ainelised võimalused on vähemad kui suurriikidel.

Kaitseväes on süvenduslikult välja arenenud kasvatus ja väljaõpe. Reaalaladel, näiteks distsipliini alal, on meie kaitseväe kasvatus võrratult kõrgemal koolil omast. Koolil oleks sõjaväelt siin palju õppida.

On tarvis, et koolimees omandaks enam valjust, elulisust, kiiret kohanemist ja liigivalmsust igas olukorras, mehiseid kangelaslikke karakterijooni, tulist aktiivsust, suurt kiirust ja raudset kindlust.

Kaitseväe-pedagoog omakord õpib koolimehelt hingede osavat käsitlemist, peent psühhologiseeritud juhtimisoskust, võimet sõduri hinge veendumusi istutada ja neid vaimsesse organismi püsivalt kasvama juurutada.

Eesti kool ja kaitsevägi koos kaitseliiduga peavad moodustama maailmavaatelise ja kasvatusliku terviku, kus valitseb üks vaim ja meel, üks kõrge siht (väljaõpe enda ja riigi eest seisema), ühine kuum isamaaline vaimustus. Selle terviksuse teadvus tuleb kinnitada elava läbikäimisega ja töö ühtlustamisega. Ka kooliõpetaja peab end tundma sõjaväelaseks, võitlemisõpetajana — ta ju valmistab noori pidama eluvõitlust, õpetab neid seks välja. Tema töö riigikaitse hingestus seisab riikliku meelsuse süvendamises ja noorte juhtimises riiklikule ülesehitusele.

Mitte ainult kool, vaid kogu avalik elu peab saama haaratud võitlusvaimust meie kodumaa heaolu eest selgemini kui seni.

Sõjaväeline hing kõigil tegevusaladel tõstab rahva saavutusvõimet, seega toodangut.

Loiduse, saamatuse ja sihituse asemel kergib jõuline tegutsemine, selgus, karmus, selgrootlus.

Kaitseväl on kokkupuuteid rahvaga palju vähem kui kaitseliidul, sest viimane pole meeskonna koondusega kasarmuusse. Kaitseliitlane saab olla aatetööline, propagandist rahva laudades ridades. Iga üksik kaitseliitlane teeb äraarvamatult palju riiklikku propagandat, ta on rahvahulkades riigikaitse mõtte esindaja, kes valgustab kaaskodanikele riiklikke ülesandeid. Seda, mis riiklik propagandajuht on kogu riigis, on ta oma lähemas ümbruskonnas. See asend on tähtis ning vastutusrikas.

Kaitseliit on ühenduses kooliga noorkotkaste kaudu. Selle organisatsiooni võrnatult kõrget tähtsust riikliku meelsuse kasvatamisel ei oskagi hinnata. Tuleks ainult soovida, et noorkotkaste ja kaitseliidu (õppusmalev-konnad) ringid veel enam endasse koondaksid küpsemaid noori, kel on kujunemas maailmavaade, et see maailmavaade kujuneks õiges suunas. Teatavasti just gümn. vanemaid õpilasi püütakse kaasa tõmmata riigivastaste sepiitsejate poolt, nagu kogemused on näidanud lähemast minevikust. Siin tuleb teraselt olla valvel.

Kasvatuse riigikaitse hingestuse korraldustööd.

Aated reaalsete kandjatena jäävad viljatuiks unisusiks. Mehi ja naisi vajab aade, et saada tegelikult maksvaks. Teod aadete teostamiseks on nõue.

1. Kuidas tegija, nõnda töö. Kasvatustöö viljad olenevad suurel määral koolist ja õpetajaist. Õpetajate vaated, talitusviisid, õpetused mõjutavad noori. Õpetajate kvaliteet on ülimalt tähtis punkt. Mida andekamaid, isamaalisemaid, energilisemaid õpetajaid meil on, seda paremaid tulemusi annab kasvatus. Meil pole seatud üles absoluutselt mingeid §§ õpetajate meelsuse kohta. Õpetajaks võib saada igasuguste vaadetega isik. On riiklikes huvides oluline, et õpetajana tööd leiaksid eriti need õpetajakutsesse valmistuvad noored jõud, kelle maailmavaade eriti tugevasti kattub meie riigi põhialustega. See on äärmiselt peen küsimus, kuid ka äärmiselt tähtis. On tähtis, et õpetaja kohale kandideerimisel eelistust leiaksid tugevad, selge riiklisrahvusliku meelsusega isiksused, kes suudavad noortele sisendada Eesti ülesehitamise vaimu, mis kannab kogu rahvast suurtele imestustäratavaile saavutustele enesusalduks edukas tõusus. Seadkem see nõue vankumatu järjekindlusega. Õpetajaid ette valmistavasis asutusis peab toimuma kõva selektsioon, riiklikult vähesobivate vaadetega isikuid tuleb aegsasti ära hoida pääsmast noori juhtima. See on täiesti loomulik nõue. Riigil ja rahval on õigus nõuda, et lapsi kasvatataks tema vaimus. Nii on üle maailma igal pool, kuski pole näiteks sellast „vabadust“, et võiakse lapsi avalikes asutustis mõjutada asutuste peremehele (riigile) võõras vaimus. Seda seisukohta peame meiegi hoolega pidama silmas.

EAL. 15. aastapäevaks.

4. novembril pühitseb Eesti Ajakirjanike Liit oma 15-dat aastapäeva.

Meie sulemeeste ennastsalgav töö ja iseteadlik rühkimine märke on suuresil aidanud kaasa Eesti avaliku elu ülesehitamisele ja edasiarendamisele.

Aastapäeva puhul lubatagu ka «Kaitse Kodu!» juubilarile paljude teiste heade soovide hulgas ulatada üle oma otsekohesemaid õnnitlusi ja parimaid soove viljakaks tulevikuks!

«Kaitse Kodu!»

2. Koostada riiklik-rahvusliku kasvatuse üldine plaan.

See plaan peaks ühtluse meie kõigi kasvatusorganisatsioonide töös. Riigi huvides on, et avalik kasvatus ja kool toimiksid täiesti tema vaimus. Meil on märgitud koolide õppekavades teatavad sõnad, et noori tuleb kasvatada ustavaiks kodanikeks jne., kuid neid sõnu on hõredasti ja vaadates eri õppeainete kavu enam neid üldmärgitud soovitusi kuigi palju ei leia, õppeainete (eriti meelsuslikegi — ajaloo, emakeele, maateaduse j. t.) kavade läbiimbumus riikliku meelsuse kasvatamise joonte poolest pole kuigi tugev, rääkimata muulaste koolidest, kellede kohta siin-seal järjest esineb kaebaid, et neis võiks olla Eesti riiklik meelsus tugevamini esindatud. Riiklik-rahvusliku kasvatuse põhjalik plaan ja selle täitmine peaks kindla aluse meelsuskasvatustööle meie koolis ja muudes kasvatuslikult mõjuvais organisatsioonides.

3. Koolidistsipliini väljendada. Ei saa öelda, et koolides korra, ülesannete täitmise täpsuse ja töö distsipliini vajaks kõvendust. Olgugi „töökool“, ei saa kool olla lühilöömise koht, just töökooli nõuded vajavad head distsipliini. Koolile ja õpetajale tuleks anda distsipliini alal enam võimu, ka enam välist autoriteeti. Tuleb osaliselt distsipliini mitte küllaldase tugevuse arvele panna see, et senise keskkooli 50% õpilasi kukkus koolitee (5 a.) kestes koolist välja. Kui õpetajal on suur võim ja kord raudne, ei ole pinda laiskusel ja lohakusel, mis rikub ja teeb võimetuks iseloomu karmi eluvõitluse vastu, mis ootab pärast kooliga. Distsipliini täielise väljaarenduse korral tõuseks kooli edukus tunduvalt ja õpilastest kasvaksid palju kõvemad isiksused kui seda näeme praegu noorte seas, kus, kahjuks, on küllaltki selhaseid, keda nähes tekivad kurvad mõtted ja negatiivne hinnang meie kodule ja koolile.

4. Koduse kasvatuse süvendus distsipliini alal. Räägime ilumeele, usutunde, mängu arendusest lapseas, aga hoopis vähem võtame sõna valju korra, korralikkuse, täpsuse, hoolikkuse, visaduse, kannatlikkuse jne. harjumuste loomisest. Siin viljastab kasarm kodust kasvatust. Peab ütleva — meie hellitame oma lapsi kodus liiasti. Seega rikume neid. Nagu koolis, nii ka meie kodudes leidub veidi ohtrasti mugavuse, pehmuse vaimu, meie kasvatus on kuidagi naiselik, sellesse oleks vaja enam mehelikke jooni.

5. Kogu avalik elu karmistada. Inimesel on loomu poolest kalduvus mugavusele, pehmusele. Alati tuleb meil võidelda oma „liha nõrkusega“ — pingutus pole

meeldiv, see väsitab, tüütab. Naised, kuigi neil on palju väärtuslikku tuua oma poolt kogu meie ellu, esindavad oma soo iseloomule vastavalt pehmuse, maitsmise, puhkuse, lõbustuse, pinnapealsuse, püsimatuse jooni õige tugeval määral ja annavad ilmet kogu avalikule elule, kus mehelikud jooned kipuvad jääma varju. Kui avalikkusele omaseks saavad teatavad sõjaväelised harjumused ning talitusviisid korra, täpsuse, selguse, kindluse jne. külgedes, muutub meie avalik õhkkond kargemaks, asjalikumaks, vähem impulsiivseks, paistavad selgemini suured riiklikud aated ning ülesanded. Kuulmatu ettepanekuna võib-olla paistaks soovitus, et ühiskonna-elu korraldada sõjaväelise korra alusel, küll aga sõjaväe eeskujuks võtta soovimine tohiks olla täiesti õigustatud.

6. Luua meelsuse kasvatamise keskkoh. See seaks suundi, valiks abinõusid, korraldaks töö teostamist, annaks välja kirjandust — landlehti, brošüüre, käsiraamatuid jne. Kogu meie kultuur vajab n.-õ. eestistamist, meie rahva tegutsemine vajab ideoloogilist toitu. Tuleb võimaldada toetust ning kaasabi üritustele, mis töötavad meie riiklike ideaalide üldjoonte üksikasjastamise ja rakenduspunktid avastamise alal. Seks on vaja erijõude, kes poleks takistatud muude töödega ja kogu jõu pühendaksid riikliku meelsuse kasvatamise korraldus- ning uurimistöödele.

Meil on rida organisatsioone, kelle töökavas on otsestest või kaudselt riiklikku kasvatussuunda esindavad ülesanded. Peale kaitseliidu, kooli, kaitseväge tuleksid arvesse naisliit, karskusliit, haridusliit, rahvuslaste klubide liit, õpetajate liit, meie usuühingute liidud jne., jne. — siin on suured tegelaste hulgad, nende tegevuse ühtlustades teatavalt meelsusliku mõjustamise küsimustes oleks siin võimas malev riikliku meelsuse ning riikliku mõtlemisviisi kasvatamiseks ja arendamiseks, süvendamiseks nii noorte kui täisealiste laiades hulkades.

Paneme tähtsaid lootusi kavatsetavale rahvusliku kasvatuse kongressile. Seal ei saa jätta käsitlemata riikliku meelsuse kasvatamise suundi, abinõusid ja võimalusi. Loodame nende küsimuste puudutamist ka hariduskongressil, mille kutsub kokku Eesti Haridusliit.

Isamaa kutsub meid ühisele tööle. Juba paljalt see pärast, et Eestis elame ja eesti leiba sööme, oleme kohustatud liituma riiklikus mõtteviisis, kuid ei — Eesti tähendab meile kaugelt enamast — ta on ülim väärtus, meie esivanemate pikkade sugupõlvade higi ja verega lunastatud maa, on meie elu siht ning mõte.

Tundmatut leitnant J. Kuperjanovist

Vabadussõja Hannibali 40. sünnipäeva puhul

Aegadel, millal rahvaste arenemises ja edukäigus pöördakse suuri ning võimsaid lehekülgi, kergivad tundmatuse põuest üles mehed, kelledele tulevased põlved võlgnevad palju tänu. Üks sellaseid on Nüüdis-Eesti suurimaid mehi ja tuliseimaid patrioote üldse — leitnant Julius Kuperjanov, kes esmakordselt nägi maailmavalgust mihklipäeval 40 aasta eest (u. k. j. 11. oktoobril). See mälestuspäev tekitab nende ridade kirjutajas ja mõtteosaliselt kaasvõitlejais õilsaid mälestusi sellest tulihingelisest rahvussangarist, kelle teod meie vabadussõjas on kirjutatud vere, kuulsuse ja vahvusega.

Ajakirjanduse veergudel on juba palju kirjeldatud leitnant Kuperjanovist. Ei ole põhjust seda korrata. Kuid 1918. a. segaseisundis väärrib aga erilist tähelepanu üks asjaolu — põrandaaluse omakaitse (resp. kaitseliidu) korrastamine ltn. Kuperjanovilt Tartus ja maal. Lubatagu siinkohal minul, kui Kuperjanovi tolleaegsele tegevusele väga lähedal seisnud, tuua seni õige väheseile — vaid asjaosalisile — tuntud lookesi sellest meie keskelt varakult lahkunud suurejoonelisest, geniaalsest organisaatorist ja väejuhust.

See oli 1918. a. varakevadel. Rängaltrautatud saapad, teraskiivrid, üleskeeratud vurrud à la Wilhelm II, paksud, punase näoga, monokliga ja ratsapiitsaga leitnandid — see oli meie maa pilt. Meie maaga, kui ilusaima pärliga, taheti ehtida Hohenzollernite krooni...

Iga isamaalast rõhus teadmatus ja kartus tuleviku pärast. Kuigi väliselt oli kõik nagu surmatud, pesitses aga põues hõõguva söena Lembitult päritud vabadustihkav vaim. Too aeg sarnles Jüriöö eelajaga: salaja kogunesid parimad isamaa-pojad ning mõlgutasid mõtteid vabaduse päästmiseks. Üks sellaseid oli Tartus elav leitn. Kuperjanov, kes juba varakevadel hakkas hauduma plaane, kuidas tuleks luua omakaitset seks juhuks, kui sakslased Eestist lahkuvad (meenub, et Kuperjanovil polnud algusest saati usku sakslaste jõusse, ja ta oli kindlas arvamusel, et liitlased võivad, mis-

järele jälle paistab vabaduspäike üle Maarjamaa. Nii sündiski talvekuul.), ja kuidas viia läbi omakaitse korrastamist maal, kuna sidemepidamine oli äärmiselt raske ja ohtlik.

Lehekuu 16. päeval ta kutsus l'nnas, tolleaegse „Postimehe“ toimetaja Adam Bachmanni erakorteris, kokku esimese salajase koosoleku ustavaist ohvitseridest ja seal määrati kindlaks lähim töökava. Ent peagi

tõmbus Kuperjanov l'nnas saksa väljasalapolitsei tähelepanu endale ja tal tuli sõita oma isatallu Vana-Kuuste vallas, Kambja kihelkonnas. Siin elas ta raskest meeleolus üle seda survet, mis „kultuurikandjad“ meile töid. Selle juhtumi kasutas ta osavasti ära omakaitse korrastamise alal, kes sakslaste lahkumise järele oleks astunud otsekohe tegevusse kui puhtisamaaline väeühik ning kaitsma maad, sest tollal oli Kuperjanovil juba kindlaid andmeid, et punane oht ida poolt Peipsit on end juba hakanud liigutama. Ühtlasi lõi ta ka kindla ühenduse ustavate kaastöölistega, kes oma poolt tõhusalt aitasid kaasa omakaitse mõtte levitamiseks.

Olles täiesti teadlikud asjaolus, et selle suure põhjaneva töö teostamisel olid tegevad paljud andekad ja energilised ohvitserid, seltskonnategelased, ajakirjani-

kud, üli- ja kooliõpilased (nagu kapt. K. Parts, leitn. Joh. Gnadenteich ja J. Unt, lipn. Rud. Riives, härrad A. Bachmann, Ed. Ehrlich, J. Tillisson, Rud. Toom, A. Eller jt.), igaüks oma ülesandeile ja võimeile vastavalt, peame siiski ajaloolise tõsiasjana kriipsutama alla, et kogu seda hiiglatööd algatas, kandis, kehastas, tiivustas ja tõukas edasi leitn. Kuperjanov. See suurejooneline organisaator, võimega leida oma tööväljale vastavaid kaastöölisi, tundis neid, ja nad andusid ta suurte plaanide ja ülesannete teostamisele kogu oma noorusliku vaimustuse ja endaohverdamisega. Ei saa jätta tähele panemata seda Kuperjanovi lähimate kaastööliste piiratud poolehoidu oma juhile, mis tollal ilmes. Ta kaastööliselised armastasid teda oma organiseerijana ja

Leitnant J. KUPERJANOV

käskijana, nägid temas kõrgemat juhti ja tulevast sõjaseletsilist, armastasid teda kui kindlat isamaalast, kes vaba rahva pojana kirega andus võitlusele isamaa vabaduse ja parema tuleviku eest. See piiritud poolehoid ja usaldus juhi vastu andis palju jõudu loovaks tööks ja raskuste võitmiseks.

Üks neid kaastöölisi oli kapten Ed. K., kellega koos Kuperjanov oli omal ajal lõpetanud lipnike kooli ja teeninud 5. Kiievi grenaderirügemendis ja kes tollal elas Oudovamaal. Kapten K-lt sai Kuperjanov väga väärtuslikke andmeid enamlaste tegevuse ja kavatsuste kohta, ja temaga pidas Kuperjanov kirjavahetust kirjalugemise kattevahendi varal, nagu seda kasutavad salakuulajad, ilma et saksa eeskujulik ja valvas sõja- ja postitsensuur oleks midagi taibanud. Nii kirjajutajal kui ka -saajal oli ühesugune kirjalugemise kattevahend, mis kirjale panduna kattis täiesti kinni osa sõpu, osa aga jättis lugemiseks lahti. Kirjakirjutaja pani selle kattevahendi paberile ning kirjutas lahtistesse ruutudesse ainult seda, mida ta tahtis teatada. Seejärel ta eemaldas kirjalt kattevahendi ning täitis tühjad kohad hari-like sõnadega, aga nõnda, et kiri sai täieliku sisu ega äratanud kõrvalisid isikuid mingit kahtlust.

Osa suve veetis ltn. Kuperjanov põllutöölisena oma äia talus Suures-Kambjas, kuid käis siit sageli Tartus salajast kontakti loomas ustavimate kaastöölisega. Ja jaanipäeval ta korraldas Kambjas ainulaadse väljaastumise sakslaste vastu — saksa 8. armee intendantuuri majandusliku röövpoliitika vastu toiduainete rekvireerimise alal, mis oli kõige avaramaks majandusliku ekspuaterimise alaks meie maal.

Tollal rekvireerimised aina suurenesid ja laienesid ning maal kasvasid iga päevaga. Ei jäetud vabaks isegi väljaseemet. Eriti ülekohtusel viisil toimetati loomade rekvisitsioone ning talumeestelt võeti ära kõige tarvilisemad piimalehmad. Selle kohta kirjutab tolle-aegne keskriikide vägede tegelik juht, kindral E. Lüdendorff*), järgmist: „Meile oli tähtis põllusaadusi rekvireerida. Kodumaa kariloomade suure äratarvitamise pärast omas okupeeritud maa kariloomadekogu ära kasutamine erilise tähtsuse. Kõik, mis ennast kuidagi laskis ära kasutada, kasutati ära. Okupeeritud maa pidi meile andma palju hobuseid, kui me kodumaalt ei tahtnud veel rohkem võtta. Okupeeritud maal lasusid raskesti pidevad rekvisitsioonid, eriti alatised hobustega loomadevõtmised. Kohalikud ametikohad juhtisid sageli sellele tähelepanu, aga polnud midagi parata — pidi nõudma andmist. Suur osa hiljem ilmestunud pahameelt on just seletatav nende tarviliste sõjaliste nõuetega. Ettetulnud valjused on suurendanud rahulolematust, see polnud muidugi hea. Demagoogiline kihutustöö on seda rahulolematust veel rohkem õhutanud.“

Pealeselle läks iga päev Eestist Saksamaale umbes 4800 kg toiduaineid (peamiselt mune, võid, liha) saksa sõjaväelaste kaudu, kes neid kohalikele maapidajailt alaväärtuslike ersatz-sigarite ja samasuguste sigarettide, konjaki, rummi, akvaviidi jms. vastu saanud, sageli aga lihtlabaselt elanikelts ära võtnud.

*) „Meine Kriegserinnerungen“, Berlin, 1921. a.

Et toitlusala rüüstamist katsuda ära hoida, koostas ltn. Kuperjanov 23. juunil*) anonüümse üleskutse eesti rahvale — mitte anda, vahetada või müüa sakslasile toiduaineid (võid, mune, sealihha, loomi jne.), mis siis paljundati ja jaaniööl löödi Kuperjanovi ustavaimailt kaastöölisilt ümberkaudsetele telefonipostidele jm. üles. Kiriku kellamees aga, leidnud varahommikul kiriku ja kalmistu ümbruses „saladuslikke“ üleskutseid, sööstis ähmi täis õpetaja juure, kes haaras pihku telefonivända ning omakord teatas loost kohalikule saksa ortskomandandile...

Tol päeval peeti Kambjas traditsiooniks kujunenud kalmistupüha ja õhtul pidi olema rahvapidu Väike-Kambja rehe all. Kõnesolev üleskutse tekitas okupatsioonivõimudes määratumat ärevust. Tulemus oli, et kalmistu piirati ümber täägistatud püsside ja käsigranaatidega lahingvalmis saksa sõdureilt, kellede „kaitse all“ peeti siis kalmistupüha, sest sakslased kartsid — rahva mässu... Ja õhtune pidu keeldi saksa komandandilt ära.

Sakslasi haaras paanikaline hirm. Seda rohkem, et jaaniööl mõnes talus paugutati jaanitule juures vintpüsse. Oli ju sakslasil hästi teada, et maal kõikjal on laiali palju vintpüsse ja laskemoona. Kiires korras veeti sõdureid veoautodel linnast Kambja — sealse garnisoni tugevdamiseks...

Kahtlus kõiges selles langes eesti ohvitseridele, kes näisid sakslasile olevat poliitiliselt kardetavaks. Nemad, kui sõjaväejuhid, võisid — sakslaste arvamise järgi — korrastada põranda all mässu. Ühes rangeima juurd-lusega sündmuste kohta algasid eesti ohvitseride juures läbiotsimised; liikusid kuulujutud, et hakatakse vahistama väljapaistvaimaid ohvitseride. Oleks sakslasil läinud korda avastada kõnesoleva üleskutse koostaja, poleks meil olnud vabadussõja sangarit leitnant Julius Kuperjanovit... Sest saksa sõjavägede (8. armee) ülemjuhataja Eestis ja Läävis, kindral krahv v. Kirchbach, oma kurjalt-kuulsas käskkirjas „Mina käsen halastamata valjust“ (mis oli ehtne veriste kõnekäändude leksikon) kirjutas selle kohta ms. järgmist:

„Säärased ei ole kuuli väärt, nende osaks on silmus.“

Ja saksa sõjavägede (77. res.-div. ül.) juhataja Tartumaal, kindral-major Adams, ähvardas iga väljastumise katse saksa sõjavägede vastu, ükskõik mis näol see ka ei väljenduks, halastamatute abinõudega maha suruda.

Kõnesolev ltn. Kuperjanovi üleskutse ei langenud viljatule pinnale. Kuigi vaid õige vähesed said seda lugeda, sest sakslased olid imekärmed ta maharebimisega kõikjalt, kanti ta sisu siiski kõrvast kõrva sosis-tades rahva keskel edasi, mille tulemus oli, et rahvas hakkas väga visalt täitma sakslaste rekvisitsioonikäske, missugune asjaolu tekitas sakslasile tõsist peavalu. Kõnesoleva üleskutsega ltn. Kuperjanovilt tuli meile nähtavale poliitiline viis, mida aastat poolteist pärast seda

*) Mõõdunud kuul otsustas Tartumaa malev võtta selle tähtpäeva oma aastapäevaks senise — 5. dets. — asemele.

propageeris India suurvaime Mahatma Gandhi: „Vägivald on vastupanu maa rõhujale.“

Kohalike saksa sõduritega ltn. Kuperjanov lävis hästi. Ta võtted olid strateegilised ja diplomaatilised ühel ning samal hoobil. Ta strateegia seisis selles, et ta püüdis juhtida keskustelu saksa sõduritega nii, et viimased ise paljastasid võimalikult rohkesti salajasi asju.

Kogu Tartumaa jaoks oli Kuperjanovil koostatud nende meeste nimistu ja mehed ise nii korrastatud, et nad iga hetk võisid välja astuda — nii ohvitserid kui sõduridki, kellele igas kihelkonnas oli määratud oma ülem. Sageli tuli seks tööks Kuperjanovil pidada kardetavaid koosolekuid ja valedokumentidega reisida, mida sakslased kuni surmanuhtlusega karistasid. Sellaseid salaülesannetega matki võttis Kuperjanov mitmeti ette, ms. ka Narva. Seal oma viimselt matkalt tagasi pöördudes sattus ta aga sakslaste küüsi ning peeti mitu päeva vahi all, kuid pääsis oma võrratu rahu, külma vere ja teravmeelsuse tõttu.

Lõikuskuu lõpul, kui sakslaste kaotus läänerindel oli peaaegu täieline, siirdus Kuperjanov Tartu, asudes elama Aida tän. 4-a, väikesesse majakesse hoovis, kus ta andus täie energiaga põrandaalusele organiseerimistööle. Kuna tollal sakslaste terror jõudis haripunkti (Eesti suuremais linnades oli terve rida seltskonnategelaste ja kõrgemate kaitseväelaste vangistamisi), siis muutus sidemepidamine äärmiselt ohtlikuks. Nüüd hakkas Kuperjanov ise pidama sidet, ja selle maskeerimiseks ta ostis endale hobuse ning hakkas kujuteldud viljakaupmeheks. Nii — nisukott vankril — mööda maad ringi sõites ta korrastas ning juhtis omakaitsetööd.

Salajasi koosolekuid pidas Kuperjanov oma lähimate kaastöölistega samas Aida tänava majakeses, tavaliselt õhtuti pärast kella 2300. Üldse muutus ta korter konspiratiivstaabiks, kuhu jooksid kokku kõik niidid, kuhu tuldi ja kust mindi ükshaaval. Sisse- ja väljapääsuks oli võti peidetud hoovivärava alla. Noil salajasil koosolekuil leidsid aset enam-vähem „mässulise“ sisuga erilised jutlemised. Lõpmatu rida arutlusi ja kavatsusi, millest saksa sõjakohtus oleks peetud kindlasti iga üksikut sõna — nagu: Vaba Eesti, iseseisev, sõltumatu demokraatlik vabariik, kodu kaitsmine, salajane relvahankimine, omakaitse korrastamise puutuvad küsimused jpm. — „mässule ettevalmistuseks ja kihutuseks“ ja mille eest sakslased oleksid muretsenud „konspiraatoreile“ tugeva oksa hea silmusega kaela ümber ja kogu selle juure kuuluva „sõjaväelise auga“ karrees...

Kuperjanovi äraolekul varustas ilmutajaid ta noor abikaasa Alice, kes ses suures ja ohtlikus korrastamistöös kogu aeg tõhusasti ja suure arusaamisega tegutses kaasa. Et hoida ära võimalikke üllatusi sakslasilt (seisis ju Kuperjanov kogu aeg saksa väljasalapolitsei salajase valve all), oli kogu sellesse korrastamistöösse puutuv kirjavara ja ürikud pr. Kuperjanovi poolt nii ära peidetud, et seda ei teadnud isegi ta abikaasa. Kahjuks on need ajaloo seisukohalt vaadatuna salgamatu tähtsuse omavad dokumendid olude sunnil 1918. a. jõulukuus hävitatud.

Leitnant Kuperjanovi elust ja tegevusest on kirjutatud väga palju. Seepärast ei taha pikemalt jutustada, mis Kuperjanov kõik ära tegi, olgu siinkohal üles tähendatud vaid paar lookest, kuidas Kuperjanov tol ohuküllasel ajal töötas, oma elu iga hetk kaalule pannes.

See oli ühel noist talvekuu-päevist, kui Saksamaal lahtipuhkenud revolutsioon kuulutas meie maale uusi aegu, kui Eesti Ajutine Valitsus ja kaitseliit olid Tallinnas juba kokku astunud, kuid Tartus valitses veel karmi käega saksa kindralkomando 60. koos sõduritenõukoguga. Tol keskpäeval ilmus äsjanimetatud maakonna kaitseliidu ülem leitn. Kuperjanov oma ratsakaitseliitlastega maalt raekoja ette. Kuigi igauks oli isemoodi riideis, paljudel sadulate puudusel voodivaibad hobustel seljas, siiski imosantsed olid need esimesed relvastatud kodukaitsjad Tartus*). Kõikjalt kogunes rahvast, kes vaimustatult imeteli ratsakodukaitsjaid, eriti nende juhti — tõmmujumelist, pikka ja sirge kasvuga noort ohvitseri, kes tulisilmade väljahtades valju hääli andis käsklusi. Saksa komandantuurist (end. v. Manteuffeli majast) väljus kiiresti saksid vahtkond teraskiivreis ning jäi ammuli sui aukartuses ja teatava hirmuga vaatama eesti ratsakaitseliitlasi, kellede nägudelt võis lugeda resoluutset, kõikumatu otsust: „Oleme ilmunud välja kodu kaitseks, ja nüüd tulgu mis tuleb!“

Seal tuli kellelgi saksi sõduril niipalju mõistust pähe, et ta sööstis ühele ratsakaitseliitlasele kallale, eesmärgiga talt kiskuda püssi käest. Kuid teutoonlane sai maitsta eesti rusikat nii, et lendas ülekaela ning mõitis

*) 2. jalaväerügementi hakati moodustama alles nädal hiljem.

JALANÕUDE ÄRI

OVVALD

asub nüüd uutes ruumides

VIRU TÄNAV 5

SUUR VALIK. UUED MUSTRID

maad täies oma pikkuses, misjuures ta padakiiver veeres heleda kolinaga tänavakividele...

Sakslased löid kihama. Samas liikuvas õppurkaitseliitlased kulgsalga poisid haarasid püssid kätele. Ei puudunud palju, et oleks läinud löömaks. Tol kriitilisel hetkel astus vahele ltn. Kuperjanov, kes oma kiire, kõikumatu otsustusvõimega ja külma verega päästis seisukorra. Tema surmtõsisest, rahulikust näost hoo-vas sellane isiklik mõjuvõim, et tahes-tahtmatult pidid sellele alistuma ka „kultuurikandjad“.

Leitn. Kuperjanovi isatalus Lallil oli suur salajane relvaladu, muu hulgas oli seal kolm maksimit. Talus panid saksa sõdurid mitmeti relvaotsimisi toime, ei leidnud aga midagi — relvad ja laskemoon oli osavasti ära peidetud.

Vaevalt oli väärahtanud teraskiivriimeeste võim, kui kõlasid eelakordid heroilisimale ajastule meie iseseisvuse ajaloo — algas punaväe kallaletung Narvale (22. XI 1918. a.). Seal vajati hädasti relvi, Tartus aga olid veel endiselt võimul sakslased.

Ühel noist talvekuu lõpp-päevist Kuperjanov tõi Lallil kuulipildujad peidikuist välja, võttis koost lahti, mähkis nad tekkidesse, misjärele toimetas nad paari truuma kaastöölisega Tartu (misjuures ta oma kandamiga ise ees sammus), et järgmisel päeval maksimid saata Narva rindele.

Tartus viidi kuulipildujad raudteejaama lähedal asetsevasse keemiatööstur Jaan Maim'u majja (Vabriku tän. 3), mis tollal oli mehitatud saksa sõdureilt. Et vältida sakslaste tähelepanu endale, palus Kuperjanov mõningaid tänaval seisvaid saksa sõdureid, et need äitaksid viia kandamid üles, maja viiendale korrale, mida vastutulelikud sakslased ka meelsasti tegid, ilma et oleksid aimanud, mis nois kandameis oli. Majas tuli neil samuda mööda mitmest saksa ohvitserist ja allohvitserist. Oleks sakslasil tulnud meele kandameid läbi otsida, poleks leitn. Kuperjanovi ja ta kaaslaste elu küll vist olnud pennigi väärt...

Nii jõudis ltn. Kuperjanov oma kuulipildujatega maja viiendale korrale. Maksimid paigutas ta oma usaldusmehe, kunstnik Elleri, tuppa, kõrvaltubades aga as- keldas saksa sõdureid. Selle juures ilmutasid väldi- matult vajalist ja tõhusat kaasabi peale hra Elleri veel vanahärra Jaan Maim (†) ja ta pojad Rihard ja Herman (†) — endised Eesti riiklik-rahvuslike väeosade leitnandid, kellede teeneid ja vahvust vabadussõjas on hinnatud vabadusristide annetamisega.

Nii oli esimesi kuulipildujaid, mis Narva rindel olid tegevuses, ltn. Kuperjanovilt hangitud ja järgmisel päeval temalt isiklikult võitluskohale toimetatud.

Neli nädalat hiljem saabus „must päev“ meie vabadussõjas — Tartu mahajätmine meie vägedelt. Mäletan, kuidas pärast ebaõnnestunud kohtamist „batjka“ Balahhovitšiga Kuperjanovi käed hoidsid krampplikult peast kinni ning sõrmed haarasid käharjuukseid, mäletan ta vaikseid ohkeid 21. det. varahommikul, kui pidime jätma maha Tartu. Leitn. Kuperjanov oli siis veidi erutatud. Vaevaga varjas ta pahameelt olude üle, mis tegid paratamatuks Tartust taandumise. Viimati nägin teda elusana tulevahetusel Tallinna maanteel (5 km. linnast), kus ta koos kapt. O. Elleri tegi imestamisväärsel kindlusega korraldusi selle näputäie õppurkaitseliitlaste kallal, kes püsisid paigal, kui teised olid joos- nud kabuhirmus laiali. Ei tahtnud siis sõnaahtrat Kuperjanovit selles tõsisel juhul, kes oli kroonitud surmaläheduse suurusega, ära tunda.

Vist „ep olnud õnneks antud, õnneks antud, palgaks pandud“, et meie vapraimad isamaakaitsjad oleksid näi- nud lõplikult teostatuna oma palavaimat südamesoovi — vaba Eestit. Kui 1919. a. helmekuu viimne päev näitas 14-dat tundi, rikkanees kogu Eesti kustumatu sangarilooga: surmavalt haavati leitnant Julius Kuperjanov Paju lahingus...

Tema langemise kaja kostis üle Eesti, jääb kost- ma sajandeid, aastatuhandeid, kostma seni, kuni elab vaba Eesti. Tema langemise teade löikas sügavaid haavu hinge, sünnitades meeletikke tundeid, nagu jääs seisma temalt alatud hiiglatöö. Ent uued sangarid astusid ette ning, juhitud langenud sangar-pealiku vai- must, jätkasid pealiku väärilistena ta poolelijäänud tööd raugematult.

Leitnant Kuperjanov oli sõdur sõna parimas mõttes, juht sõnas ja teos, kogu oma eluga „Every inch a sol- dier“ (sõdur peast jaluni). Tema kohta võib julgesti tarvitada inglase lemmikväljendit: „The right man in the right place in the right time“ (õige mees õigel kohal õigel ajal).

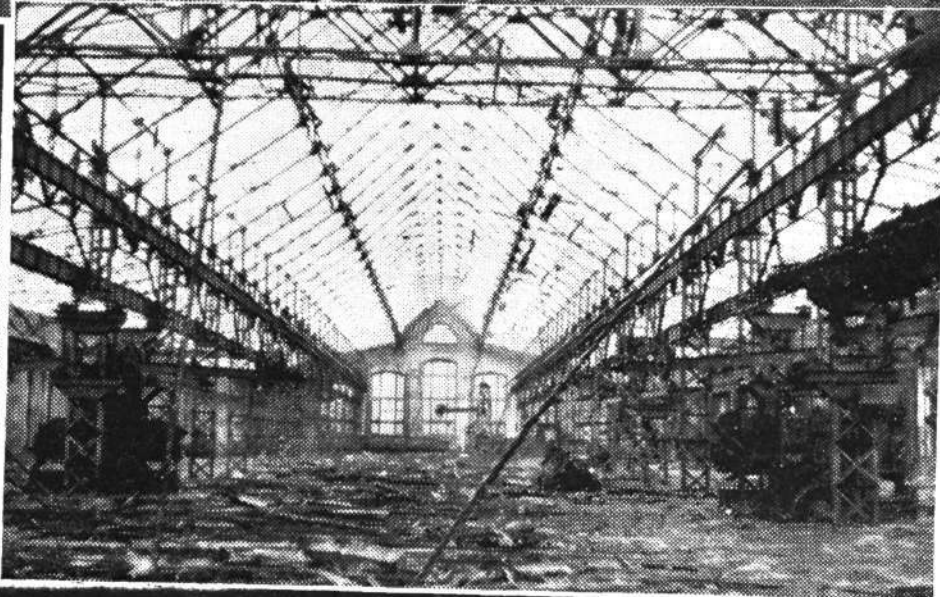
Minul pole võimalik lõpetada siin esinevat kirju- tust mõne väga lausega. Ma usun, et kõik, kes teda tundsid ja temaga kaasa töötasid ja võitlesid, veel praegugi valu pärast pigistavad huuled kokku. Nüüd puh- kab see kodumaa suurimaid poegi 15 aastat temalt va- bastatud kodulinna mullas, kuid tema, vaenlasile põr- gulist hirmu peale ajav, partisaanivaim elab temanime- lises pataljonis edasi.

E.

Päevasündmuse piltides

Vasakul ülal — Võhma rahvamaja avamispidustusel. Kindral J. Laidoner võtab vastu Võhma kaitseliitlaste paraadi ja aukülalised uue rahvamaja trepil.

Vasakul keskel — Öine hiigeltulekahji Koplis „Viktoria“ lauatehases.

Vasakul all — Jugoslaavia kuninga Aleksandri matused Belgradis ja Prantsuse riigimehe Poincaré põrmu viimine Pantheoni.

Paremal ülal — „Viktoria“ lauatehase laoplats pärast tulekahju. Tagaplaanil maha põlenud riigi hoone varemed.

Paremal keskel — Maha põlenud takelaashi hoone sisemus.

Paremal all — Ameerika filmitähed Margaret Churchill ja George O'Brien Tallinnast läbisõidul.

ÕPISEID

Neeruti sügismanöövril

Neeruti sügismanöövri peamiseks eesmärgiks oli — kaitseliitlaste väljaõppe taseme tõstmine nende sõjalise ettevalmistuse alal. Manööver pidi viima pealikuid ja malevlasi lähemale sõjalisele olukorrale ja andma neile kogemusi ning õpiseid selles olukorras tegutsemiseks. Iseäranis on see tähtis meie nooremale generatsioonile, kes pole vabadus- ja maailmasõjast võtnud osa. Kahtlemata täitis Neeruti sügismanööver siin oma ülesande. Kaitseliidu Põhja-Eesti malevate kõik relvliigi üksused olid rakendatud ühise manöövri ülesande täitmisele, mis viidi täide kaitseliidule omase energiaga, suure tahtega ja innuga, hoolimata halvast ilmast ja manöövri raskustest. See on heaks atestatsiooniks manöövril osavõtnud üksustele. Teisest küljest, manöövri tulemuste põhjal peame korrigeerima kaitseliidu üksuste ettevalmistust ja õppetegevust, määrama uusi ülesandeid, eesmärgid ja tähiseid. Nii ei tohi me manöövri hüvede ja pahede ees silmi kinni pigistada, neid jätta kahe silma vahele, vaid peame kõigile puudustele vaatama lahtiste silmadega. Peame käima põhimõtte järgi: „Kus viga näed laita, seal tule ja aita.“ Sellest seisukohast vaatlemegi manöövri tegevust.

1. Kaitseliitlaste varustus. Rõhuv enamuse, umbes 70%, kaitseliitlastest oli manöövril kaitseliidu vormis, osa neist erapalitus või poolpalitus. Kaitseliidu vormipalitus oli pealikud oma enamuses linnaüksustest; maa-kaitseliitlastest oli vormipalitus üksikuid kaitseliitlasi. Oli ka kaitseliitlasi ilma ülrüüeteta, kel tuli külmetada vihma käes. Kaitseliitlased peaksid pidama meeles, et manöövril minnes peaks ikka olema kaasas ülrüü (palitu); on parem, kui on vana palitu. Kuigi see pesu osalt asendab palitut, annab sooja, siiski kaitseb palitu vihma eest ja on ka magades tekiks.

Enamus kaitseliitlastest oli korralikes säärsaabastes, kuid paljudel olid ka väikesed poolsaapad või kingad. Väike poolsaabas või king pole muidugi manöövril jalats. Aga säärsaabastest oli ka niisuguseid, et jalast võttes ei saanud neid enam jalga, ja nii tuli nende omanikel magada märgade jalgadega.

Seljapaunu manöövril oli väga vähe, ainult üksikul, ometigi on need manöövril väga vajalised. Ühe päeva toidumoon, kuivad soojad sokid, püssipuhastuse abinõud, vajaduse korral üks paar puhast pesu — seljapauna puudumisel pole neid milleski kaasas kanda. Pealegi pole seljapaun kaitseliitlasele vajaline ainult manöövril, vaid ka igapäevases elus — maal töös käies, jahil, linnast pühapäeviti väljasõidul jne.

Kaitseliidul on läinud korda soetada ja levitada odavat ja enam-vähem korralikku kaitseliidu vormiülikonna riiet, lähim ülesanne oleks leida sobiv ja odav vormipalitu riie, mida kaitseliitlased massiliselt võiksid muretseda. Praegu müügil olev paliturüü on kaitseliitlaste massile kallid. Samuti tuleks leida ja levitada sobivat ja odavat seljapaunariiet; valmistada saaks seljapaunu kodusel teel või naiskodukaitse kaasabil. Raskem on lugu jalatsitega. Ehk on ka siin võimalus turule lasta sobivaid saapaid või poolsaapaid, mida kaitseliitlased isiklikult või üksuste seltskondlike summade toetusel võiksid muretseda? Vormiülikonna muretsmise aktsioonil on olnud edu, järg oleks vormipalitusega ja -jalatsitega varustamisel.

2. Laskurüksuste taktikaline väljaõpe. Pealikud manöövri üksuste juhtideks olid välja valitud ja veel eriti ette valmistatud. Oma suures enamuses olid pealikud reservohvitserid ja allohvitserid. Pealikute valikut ja ettevalmistust oli ka manöövril tunda. Pealikute ettevalmistusel on olnud edu, aga suur töö on veel teha, kuni võime ütelda, et kõik pealikud on oma kohal. Peame töötama samm-sammult edasi.

Juhtimise oskuselt ja ettevalmistuselt võime pealikud jagada kahte ossa. Ühed, kes tunnevad endid tõsiste juhtidena-peremeestena oma üksuses, on iseseisvad, panevad endid maksma, suudavad oma üksust juhtida ja muutuvas olukorras oma algatust üles näidata; need on mehed oma kohal. Teised, kes puudulikult ettevalmistuselt ja teadmistelt nagu sulavad kokku üldise massiga, tunnevad end mitte pealikuna-juhina ja kel seepärast ka üksuste juhtimises puudub iseseisvus. Nendes üksustes: kompaniides — rühmad, rühmades — jaod ja jagudes — üksikud kaitseliitlased tegutsevad omapead, mille all kannatab ühtlus ja üksuse kui teraviku tegevus. Iseloomustavaks nähtuseks nende pealikute tegevuses on see, et otsuse võtmisel on palju nõuandjaid (paljud malevlased ja pealikud on valmis neid oma nõuannetega aitama) ja nii „nõuandjad“ ainult segavad pealiku tegevust, mistõttu käskude andmine ja täideviimine viibib. Nende viimaste pealikute tegevus mõjutas ka üldpilti manöövri üksuste tegevuses ja vajutas sellele oma pitseri. Ei jõua siin tuua esile üksikasju pealikute tegevusest, vahest sõelutakse need läbi manöövri arutusel üksustes, et kasutada ära manöövri kogemusi.

Suurimaks puuduseks pealikute tegevuses oli see, et tihti unustati määrata alusüksusi (jaod, rühmad) ja suundi neile, millede järgi tei-

sed üksused oleksid kooskõlastanud oma liikumist ja tegevust. Alusüksuste ja antud suundade puudumisel tuli siis ka ette, et kohati jaod kuhjusid kokku, kuid samas nende kõrval jäid tihikud. Alusüksuse suuna ning üksustele märgi, mis vallutada, määramine on tähtsaimad elemendid iga pealiku käsus.

Mis peame tegema pealike ettevalmistuse tase-
me tõstmiseks? Esiteks peame sisendama igasse pealikusse tunde, et ta on pealik — juht — ja peremees oma üksuses, siis paneb ta enese kui pealik maksma; teiseks peame järeleandmatult jätkama jao- ja rühma- ning kompaniipealike väljakoolitamist jao ja rühma juhtimises. Kompanii juhtimist õpetada vaid eriti tugevatele pealikuile. Kahe aasta pärast, kui kaitseliit korraldab järgmise suurema manöövri, peame jõudma kaks samu edasi.

Malevlasist võttis manöövrist osa enamuses noorem element, kes kaitseväeteenistuse on läbi teinud. Nende kõrval oli algajaid kaitseliitlasi ja õpilaste üksusi, kes alati suure tõsidusega ja püüdega on kaitseliidu õppused teinud kaasa. Ehkki malevlaste tegevus oleneb jaopealikust, märgime siiski nende tegevuses puudustena:

— Puudulik kohanemine ja varjumine lahkrivis, mis küll suuremalt osalt tuleb panna vihmade ilma ja poriste väljade arvele. Et malevlasel maastikule kohanemises ja varjumises on teadlikud, seda näitas valgete kallaletungi lähtealusele asumine siniste Tõrma positsiooni eel. Tõtt tunnistada, valged asusid varjatuna kallaletungi lähtealusel, nii et neid Tõrma positsioonidelt üldse polnud näha. Hiljem aga kallaletungil patustati väga ja väga osava liikumise ja varjumise vastu.

— Puudulik teadlik tulistamine ja tule-distsipliin. Kui me laskeradadel õpime „kümneid“ laskma, valime laskekoha, märgi, sihiku, sihtpunkti, siis peame ka manöövris tegema sama. Kuidas me rahuajal õpime ja tegutseme, olgugi paukpadruniga, nii tegutseme ka tõsistel silmapilkudel, seepärast on lubamatu õppustel, et me ei vali märki, vaid lihtsalt kõmmutame õhku. Meenub vene sõdurite tuli maailmasõjas ja punaväelaste tuli vabadussõjas, kus lasti „ega mets tühi ole“. Meie seda endile ei tohi lubada. Peame nõudma igalt malevlaselt laskekoha, märgi, sihiku valikut, õige sihtpunkti määramist, sihtimist ja tule-distsipliini; jaopealikuilt — tule juhtimist. Puudused sel alal peame kiskuma välja juurtega.

— Automaatrelvade paigutamisel tuli

ette vääratusi selles mõttes, et neid püüti paigutada kõrgematele kohtadele otsesuunas tulistamiseks. Seevastu tuleks neid püüda paigutada varjatuna flankerivalt tulistamiseks. Tänapäeva-lahingus võib kõik, mis vaenlase vaotlejaile nähtav, hävitada tulega.

Mil viisil kõrvaldame malevlasel need taktikalise tegutsemise puudused? Massilise tegevuse juures, nagu manöövris, on see hilja. Õige taktikalise tegutsemise oskus tuleb malevlaselisse drillida, tuleb neile teha harjumuseks. Seepärast peame neid puudusi vähematel õppustel võtma tähelepanu objektideks. Iga ebaõige tegevus tuleb „jätta“ ja õige kätte harjutada. See olgu lähimaks ülesandeks kaitseliidu taktikalistel õppustel.

3. Rk ja õhukaitse-rk tegevus. Puudused, mis tulid ette laskurüksustes, iseloomustavad ka rk meeskondade tegevust. Tahan siin kriipsutada alla laskekoha, märgi, sihtpunkti valiku ja õige sihiku määramise tähtsust, varjatud liikumise ja vastastikuse tuletoetuse vajadust. Rk tehniline käsitamine ei teinud meeskonnale raskusi, olgugi et vihmade ilma tõttu paukpadrunitega lastes tuli ette palju takistusi. Õhukaitse-rk tegevust polnud mul võimalik jälgida, siiski näis, et nad oma ülesande täitsid.

4. Jalgratturüksuste tegevus. Jalgratturite tegevuses on tähtis, et nad osavasti luuret teostavad, vastasega ootamatu kohtamise puhul kiiresti maastikule kohanevad ja otsustavalt tegutsevad. Siin eksiti tihitigi. Võib-olla raskendasid ratturite tegevust porised teed. Tuli ette, et ratturid jäid jalastumisega hiljaks ja et astuti lahingusse ratas käekõrval. Ei tohi unustada, et ratas jalgratturile on ainult kiire liikumise abinõuks. Vaenlasega kohates tuleb õigel ajal jalastuda ja jalgrivis astuda tegevusse. Rattad tuleb jätta varjatuna, et neid vajaduse korral jälle liikumiseks kasutada. Neist põhimõttest välja minnes tuleb ratturitel tegutseda ja oma jalgrattaid kasutada.

5. Gaasikaitse-üksused gaasiluure ja desinfitseerimise alal olid oma kõrgusel. See oli ka neile esimene suurem tuleproov välisõja (manöövri) olukorras.

6. Sanitaarpersonaali tegevus. Sanitaarpersonaal kaitseliidu manöövris oli esimest korda rakendatud tegevusse abi andmiseks lahinguväljal. Lahinguvälja vaatlus, luure, esimese abi andmine lahinguväljal ja „raskesti haavatute“ transporteerimine lahinguväljalt pataljoni sidumispunkti — need olid peamised tegevusalad. Olgugi esimest korda, siiski täitis sanitaarpersonaal oma ülesande laitmatult. Oli siiski ka juhtumeid,

KODU- JA VÄLISMAA
RAAMATUD, AJAKIRJAD,
KOOLIRAAMATUD JA
KOOLITARBED

F. WASSERMANN

TALLINN, PIKK 7

TELEF. 433-48

et lahinguväljal sanitaarpersonaal viibis või ei võtnud oma ülesandeid tõsiselt. On väärt, et ka edaspidi kaitseliidu õppustel rakendatakse tegevusse sanitaarpersonaal.

„Haavatuile“ abi andmise kõrval tuli arstlikul personaalil anda abi ka tõsisemal juhtumel. Üksi Narva pataljonis oli 560 mehe peale jalahõõrumisi 36, juhulikke haavu ja kriimustusi 42, peavalu-juhtumeid 18, nõrkusi 10, seedimisrikkeid 16, külmetus- ja muude haiguste juhtumeid 24.

7. Majanduslik tegevus. Majanduslik personaal koos naiskodukaitsega täitis suure ülesande. Toit oli õigel ajal valmis, maitsev ja küllaldane. Raskusi oli aga mõnedes üksustes õigeaegse toidu kättetoimetamisega. Köök saadeti välja üksuse asukohta teadmata, kus see oli, hea usu peale, et ta teel leitakse üles. Aga ei leitud — ja nii tuli sihita rännata tund, kaks, kuni jõuti üksuse asukohta.

Mis tuleb siin teha, et köök õigeks ajaks jõuaks üksuse asukohta ja et eksimised kaoksid? Majanduspealikud peavad lahingu lõppedes pataljoni või rügemendi staabist küsima iga üksuse asukoha, kuhu köök saata. Tuleb siis määrata talu, asundus, teerist või muu koht, kuhu köök sõidab välja, ja mis ajaks see sinna jõuab. Pataljoni pealik oma poolt peab tegema korralduse kompaniipealikuile, et nad saadaksid köögile

vastu teejuhi, kes siis köögi viib üksuste (kompanii, rühmade) asukohtadesse. Seda aga ei olnud, mispärast tuligi ette eksimisi ja hilinemisi.

Sama tuli ka ette üksuste kortereisse paigutamisel 6. okt. öhtul. Oli üksusi, kes ootasid tunni, kaks, kolm tundi, kuni neid juhatati korterisse. Parema korralduse juures on võimalik seda viia läbi kiiremini. Rügemendi pealik jagab õigeaegselt paigutuse rajooni pataljonide ja teiste üksuste vahele, kes siis taretajad saadavad välja. Vanem taretaja jaotab talud, asulad, pataljoni üksuste vahel ja iga üksuse taretaja viib oma üksuse ta asukohta. Hea ja kiire korralduse juures, kui pataljoni üksused asuvad oma rajooni läheduses, võib see kesta tunni, mitte rohkem kui kaks tundi. Taretaja viib oma üksuse õigesse üksuse asukohta ja nii kaovad otsimised ning eksimised. Üksuste paikumisel viga seisiski selles, et iga üksus tormas lähimatesse taludesse öökortereisse, ära ootamata, kas need sellele üksusele on määratud või mitte, ja nii tuli teistel üksustel ruumipuudusel oodata, kuni neile tehti ruumi ja selleks võeti ette ümberpaigutusi. Tulevikus tuleb korterite jaotamine viia läbi õigel ajal ja iga üksus juhtida neisse ruumidesse, mis neile määratud, siis kaob ootamine, mis mõjub halvavalt üksuse meeolule ja lühendab puhkamisaega.

A. B.

ÜLESKUTSE

Vabadussõjajärgsele Tallinna, Tartu kaitsepataljoni ja 8. jal. polgu kaitseväljale.

Vabadussõda 1918.—1920. a. on heroilisimaid ajajärke eesti rahva ajaloo, millal rasketes heitlustes võideti kätte meie riiklik iseseisvus.

Neil vabadussõja päevil ka 8. jal. polk oma eelkäijatega tegi tõsist tööd meie rahva iseseisvuse eest võitlemises ja kirjutas oma kangelastegudega ilusaimaid lehekülgi vabadusvõitluste ajaloo. Aastaid on nüüd sellest möödunud. Paljud väeosa kangelastegudest on kattunud unustuslinikuga. Paljud veteraanid on meie perest lahkunud. Ja iga aastaga väheneb nende vabadussõjalaste arv, kes võiksid anda materjali ja jutustada väeosa vägitegudest. Surm sulle nende suu jäävalt.

Kahjuks mälestused noist 8. jal. polgu ja ta eelkäijate kangelaslikest heitlustest pole veel leidnud jäädvustamist väeosa ajaloo ja vabadussõja albumina. Seepärast on hädavajaline, et te kõik üksmeelselt aitaksite valgustada teil säilinud dokumentide, ülesvõtete,

päevaraamatute ja isiklike mälestuste najal võimalikult täieliselt oma väeosa vabadussõjajärgset kuulsusrikast minevikku.

8. jalaväe polgu järelkäija, praegune 8. üksik jalaväe pataljon, palub teid, et te saadaksite hiljemalt 15. novembriks s. a. väeosa ajaloo koostamiseks ja vabadussõja albumi korraldamiseks pataljonile kasutada:
— Vabadussõjajärgse päritoluga üksikute k/v., gruppide jne. ülesvõtteid.

— Tähtsamate, olulisemate lahingute ja üksikute kangelastegude kirjeldusi; vabadussõjajärgse päritoluga dokumente, kirjalikke mälestusi ja materjale; väeosa elusse puutuvaid nalju ja anekdoote; kõigie teile teada olevate 8. jal. polgu ja ta eelkäijate kaitseväljaste aadresside jne. aadressil: 8. üksiku jalaväe pataljoni staap, Võru.

Ülesvõtete ja kirjalike materjalide alalhoidmise ja soovikorral tagasisaatmise tagab 8. üksik jalaväe pataljon. Saadetisele palutakse lisada saatja nimi ja aadress.

Kl. helk- ja raadio-sidejaamad

Pärnu maleva side-üksikrühma otsinguid ja saavutusi

Side ja sidevahendid on alati manöövrelil olnud väärtused ning sidemehed on olnud süüdi, kui midagi kuidagi on läinud viltu.

Otsides olemasolevatele sidevahenditele täiendust ehitas Pärnu maleva side-üksikrühm endale 1932. a. kaks helkjaama. Helkjaamad ehitati rühma malevlaste poolt ning läksid maksma à kr. 7.—. Helkjaamas kasutatakse 4—8-voldilist lampi ja vooluallikaks on taskulambipatareisid, 4-voldilisele lambile on lülitatud kaks patareid paralleelselt. Helkjaamade töötamise raadius on 4—5 kilomeetrit, olenedes ilmastikust ja maastikust. Sidemepidamiseks üle ligipääsmatute kohtade ning veekogude manöövrelil (Antslas) on helkjaamad oma ülesande hästi täitnud. Ka õppustel uute helkjaamadega selgus, et morse tähestik oli malevlasil õige kiiresti selgeks õpitud, kuna varem selleks tuli teha suuri pingutusi, sest uute sidevahendite muretsemisega tõuseb ka malevlasil huvi sideteenistuse ja -õppuste vastu.

Helkjaamade valmisaamisel võis rühm asuda oma kauaaegse unistuse juure — raadiojaamade konstrueerimisele. Kuid siin tuli juba takistus, mis igal ajal end annab tunda, nimelt rahapuudus. Kaitseliidu ülemal poolt antud sada krooni raadiojaamade ehitamiseks osutus väheseks, seepärast rühma liikmed olid nõus oma isiklikest summadest panema kokku puuduva osa, ka töid mõned malevlased neil olevaid raadiolampe ning teisi osi. Mõõdunud aastal, umbes kuu aega enne Antsla manöövrit, alustati raadiojaamade ehitamist ja Antsla manöövri ajal rakendati jaamad juba tegelikult tööle manöövri üldjuhataja käsutusse Sõmerpalu mõisa — Hanne talu ja siis Sitika — Hanne talude vahel.

Raadiojaam liikvel

Sobivate mikrofonide puudusel anti raadiogrammid üle morse teel, mis manöövri kiire tempo juures osutus liig aeglaseks.

Raadiojaam töötamas

Käesoleva aasta sügisel jaamadega katsetades selgus, et võib väga heade tagajärgedega kasutada odavat söepuru-mikrofoni, millega töötades 15 kilomeetri ulatuses oli vastuvõtt valjuhääldajaga väga tugev ja selge. Morse teel töötades peaks kuuldavuse ulatus olema vähimalt poole suurem. Katseid kaugema vahemaa tagant ei saadud rahapuudusel jätkata (jaamade transport).

Käesoleval aastal Neeruti manöövrist osavõtul selgus, et raadiojaamadega töötades on võimalik sidet luua õige kiiresti. Määratud asukohta jõudes seati jaam töökorda ja teise jaamaga loodi side viie minuti jooksul.

Raadio saate- ja vastuvõttejaam on paigutatud kasti, mille pikkus on 57 sm, laius 35 sm ja kõrgus 30 sm, pealeselle on mahutatud samasse kasti anoodvooluallikas ja ruum telefoni, mikrofon, antenni ja kirjutusmaterjaali mahutamiseks.

Saatejaam on ehitatud Hartley-kolmpunkti lülituse järgi. Tähenadatud lülituse järgi ehitatud saatja omab paremusena stabiilse töötamise ka halvima olukorras ning on oma lihtsalt ehitusviisilt väga kergesti parandatav võimalike rikete puhul. Suurema võime saamiseks on saatjas lülitatud kaks saatelampi paralleelselt. Saatelampideks kasutatakse harilikku vastuvõtja lõpplampe (Philips B 406 ja Telefunken RE 134). Viimasteil manöövrelil kasutati kummaski saatjas üht Philips- ja üht Telefunken-lampi. Poolid on keritud skeemi traadist pertinakstorule, mille läbimõõt on 8 sm. Võre ja antenni poolil on 8 keerdu. Kalli kuumendustraat-

ampermeetri asemel kasutatakse antennis harilikku 2,5-voldilist elektrilambi pirni, mis näitab helendades antenni mineva energia tugevust. Saateenergia on niivõrd tugev, et ampermeetrit asendav lambike on alati läbipõlemise ohus, seepärast on paralleelselt lambile konstrueeritud lülili, mis väljahäälstatud aparaadi saateenergia juhib otse antenni. Antenniks on 15 meetrit harilikku isoleerimata vaskantennitraati. Maaühenduseks kasutatakse olukorra kohaselt kas maaühendust või vastukaalu.

Vastuvõtjaks on harilik reaktsioon-audion kahe transformaatorsidestusega madalsagedusastmes.

Vooluallikaks on taskulambipatareidest koosnev 180-voldiline anoodpatarei. Taskulambipatareidest koosneval anoodvooluallikal on see hea omadus, et mõne elemendi vananemisel võib sealt kõlbmatuks muutunud patarei võtta välja, asendades seda uuega. Küttevoolu allikaks on 4-voldiline 48 amp.-tunn. akkumulaator. Mõlemad voolud, nii kütte- kui ka anoodvool, lülitakse vastava lülili abil tarviduse järgi kas saatjasse või vastuvõtjasse. Kohapeal, s. t. Pärnu linnas, tarvi-

tatakse anoodpingeks võrgu voolu, milleks on ehitatud vastavad anoodpingeaparaadid.

Aparaat kaalub ühes seesoleva anoodpatarei ja muude tarvisminevate osadega 21 kg. Jaama meeskond koosneb 3—4 malevlasest. Transportabinõude puudusel, kui on vaja ületada pikemat vahemaad, on jaama meeskond suurem, 4 mal., et vajaduse korral võiks jaama kandjaid vahetada.

Praegu on katsetamisel saatja, mis kaaluks ühtekokku ühes kütte- ja anoodallikaga kuni 10 kg ja mida oleks võimalik käsitada kaheliikmelisel meeskonnal. Aparaadi tegevuse raadius mikrofoniga on kuni 10 km.

Kohapeal on jaamad üles seatud, üks maleva staapi ja teine linna servale malevlaste kogunemispunkti. Häire puhul on võimalik raadio teel pidada sidet, sest telefonisideme katkemisel on muu sideme pidamine raskendatud.

Raadiojaama võiks veel kohapeal kasutada ära kaitseliidule propaganda tegemiseks ja maleva teadete edasiandmiseks ajal, millal ringhääling ei tööta.

S. p.

Suur rahvuslik pidupäev Sakalamaal

Pühapäeval, 21. oktoobril, avati pidulikult Võhmas uus rahvamaja, mis on moodsaimaid ja avaraimaid maa-rahvamaju ja jätab varju nii mõnegi väikelinnagi oma.

Võhma on ärksamaid kohti meie kodumaal ühistegevise ja seltskondliku elu korraldamisel. Ühise seltside kodu ehitamise mõte tärkas juba enne maailma-

Uus Võhma rahvamaja

sõda. Järgnenud sündmusrikkad ajad ei võimaldanud algatust viia ellu. Alles pärast vabadussõda asuti selle suurejoonelise sihi teostamisele ühisel nõul ja jõul. Korjati raha, hangiti toetusi ja ümbruskonna rahvas aitas suure õhinaga muretseda tasuta kohale ehitusmaterjali. Praegu on maja peaaegu valmis. On lõpule viimisel vaid mõned vähemad ehituse osad. Ehitus läheb maksma ca 30.000 krooni. Siinjuures ei saa

jätta märkimata üht rõomustavat nähtust — Võhma uus rahvamaja astub rahva teenistusse nimetamisväärsete võlakooramatusteta. Oma otstarbeka ja läbimõeldud avarate ruumide jaotusega peaks ta võima rahuldada nõudlikemategi soove kohapealses seltskonna ja ühiskonna eluavaldustes ning virgutab kahtlematult veel rohkem võhmalasi ühiselt rühkima edasi, vastu edaspidistele paljudele-paljudele ühissetevõtetele.

Rahvamaja avamine Võhmas kujunes mitte ainult suursündmuseks Võhmale endale, vaid suureks rahvuslikuks pidupäevaks kogu Sakalamaale. Oli tulnud kokku arvukas pere kohalikke elanikke, hulk külalisi Mulgima pealinnast Viljandist ja aukülalisi meie riigi pealinnast, eesotsas kaitseväge ülemjuhataja kindral Laidoneriga.

Kell 12 toimus kaitseliidu ja tuletõrje ühine paraad, mille võttis vastu kindral Laidoner koos kaitseväge, kaitseliidu ja seltskonna juhtivate tegelastega. Sellele järgnes pühitsemise talitus ja avaaktus nägusasti dekoreeritud uues rahvamaja saalis. Ülemjuhataja kindral Laidoneri hoogsast pidukõnest ja laulu ja muusikaga läbipõimitud paljudest sõnavõtmistest hoo-vas tõekspidamisi ja soove, millele baseerub praegune Eesti avalik elu ning millele rajatakse meie tuleviku sammud. Elavaloomulisele ja tundeküllasele aktusele järgnes ühiseine. Õhtul oli samas saalis sisurikas ja tujuküllane pidu.

Võhma rahvamaja peaks olema eeskujuks meie kodumaa nii mitmelegi maanurgale, kus on teostamisel või kavatsusel sellesarnaseid suuri ühissetevõtteid.

—dt.

Kõik mundrisse!

Kaitseliidu vormiriietuse küsimustes on kaitseliitlased kui ka riieturid korduvalt pöördunud järelepärimistega «K. K.!» toimetuse poole. Nende soovidele vastu tulles avaldame käesolevas n-ris kl. jalaväe vormiriietuse kirjelduse. Edaspidi toome vormi kavade kirjeldusi ka teiste kl. väeliikide kohta

Üks tähtsaimaid tegureid iga organisatsiooni elus on väline ühtlustav tunnus. Sellase tunnusena kantakse kas ühtlast vormiriietust, vormimütsi või rinnamärki. Säärane väline tunnus on teguriks, mis sunnib selle kandjat alati meeles pidama ta kuuluvust teatud organisatsiooni ja seetõttu ka tegutsema oma organisatsiooni nõuete, traditsioonide ja huvide kohaselt.

Iseäranis suure tähtsuse omab aga vormiriietus sõjaväelise iseloomuga organisatsioonis, nagu seda on kaitseliit.

Ühtlase vormi kandmine kasvatab ühtlustunnet ja distsipliini, annab soliidse ja nägusa väljanägemise nii üksikuile isikuile kui ka üksusile, tõstab isiku enesetunnet ja äratub aukartust vormikandja vastu. Peale nimetatud moraalsete mõjutuste omab vormiriietus veel suure praktilise tähtsuse, sest ta on odavam, tervishoidlikult kohasem ja igati otstarbekohasem kaitseliidu teenistuskohuste täitmisel kui erariietus.

Loeteldud omaduste saavutamiseks peame üles seadma vormi kohta kolm peanõuet — vorm peab olema: nägus, odav ja otstarbekohane.

Välja minnes neist põhimõtetest on püütud lahendada kaitseliidu vormi küsimust.

Esimeseks kaitseliidu vormiriide värviks valiti hall värv, kaalutlustel, et seda värvi riiet on kõige kergem soetada kodusel teel ja seega oleks ta kõige kättesaadavam, iseäranis maainimestele. Kuid juba õige pea selgus ühtluse vajadus kaitseväge vormiga, sest mobilisatsiooni puhul tuleb kaitseliidul peagu täies koosseisus minna üle kaitsevärke, ja väga tähtis on, et see üleminek sünniks takistusteta ja kiiresti.

Seda saavutame ainult sel juhul, kui juba rahajal olemine täielikult varustatud peale muu ka kaitseväge vormiga.

Selle põhimõtte teostamiseks töötati 1927. aastal välja ja pandi vabariigi valitsuse kinnitusele maksma uus kaitseliidu vormi kirjeldus, mis värvilt ja lõikelt sarnaneb kaitseväge vormiga.

Vähe on aga sellest, et omame kõigile nõudeile vastava vormi kirjelduse — tähtis on, et kõik kaitseliitlased omaksid vormi.

On teada, et kaitseliit oma äärmiselt piiratud sissetulekute juures ei suuda oma liikmeile vormiriideid tasuta välja anda, vaid need tuleb soetada igapäev oma algatusel ja kulul.

Mundri muretsemise vajadusest on aru saanud mitte üksi juhtivates instantsides, vaid ka kohtadel, kuid kahjuks ei ole asi seni edenenud soovitatavas ulatuses, sest veel praegugi on väga suur protsent kaitseliitlasi täiesti vormiriieteta.

Vormiriideid on soetatud mitmel viisil: agaramad kaitseliitlased muretsevad endile mundrid oma algatusel; paljud asutused ja ettevõtted aitasid kaasa oma ametnikele ja teenijaile, toetades neid mundri soetamisel, kas täielikult või osaliselt; üksused otsisid odavaid ja soodsaid riide muretsemise võimalusi ja moodustasid riide fonde, andes pikemaajalisi laene mundri muretsemiseks; maal toodi kokku villu, et ühiselt kududa vormiriiet, jne. jne.

Kuid, nagu öeldud, ei ole üksikute pingutused suutnud lahendada küsimust täies ulatuses, sest suurem osa jäi passiivseiks pealtvaatajaks ja, usun, seda peamiselt põhjusel, et ei olnud kindlaid nõudeid vormi muretsemiseks.

Väljatöötatud ja lähemas tulevikus trükist ilmuvas kaitseliidu kodukorras on aga seatud üles kindlad nõudmised selle kohta ja kaitseliidu ülem, soovides anda tõuget selles asjas veel enne kodukorra ilmumist, pani oma käskkirjaga maksma tähtajad, mille jooksul iga kaitseliitlane peab olema mundris.

Tõsi on, et mundri soetamise kulud sünnitavad paljudele raskusi, kuid ühisel jõul ja vastastikusel toetusel peaks sellest saama üle.

Peaasi on, et kõik paneksid käed külge ja et kaoks passiivsus. Hea tahtmise juures võiks asi edukalt liikuma hakata ja seepärast tuleks lähema tuleviku lipukirjaks võtta: „Kõik mundrisse!“

Mundrite soetamine peaks muutuma üksuste vaheliseks võistluseks ja iga üksuse auasjaks olgu, et ta liikmed oleksid mundris. Tunduvat elevust tõi mundri soetamise küsimusse a.-s. „Kreenbalti“ poolt välja töötatud ja müügile lastud erilisel odavahinnal k.-l. vormiriie (lähemalt selle kohta on „Kaitse Kodu!“ nr. 11/12 1934. a.), mida peastaabi kaudu on malevaise laiali saadetud üle 3000 komplekti. Seda soodsat juhust peaks edaspidigi kasutama.

Kuna vormiriietuse soetamine praegu on siiski elavamalt käsil kui kunagi varem, pööratakse sageli peastaabi ja „Kaitse Kodu!“ toimetuse poole järelepärimistega, missugune vormi kirjeldus on praegu makssev, sest vahepeal on juttu olnud kavatsustest ja vajadusest muuta praegust vormi.

Tunnistades osalise muutmise vajalikeks, peab selle asjas talitama väga ettevaatlikult, ja kuna praegu ka kaitseväge vormi muutmise küsimus on päevakorral, tuleb kaitseliidul jääda äraootavale seisukohale. Üks on aga kindel, et kavatsetatavad muudatused ei puuduta vormi põhilõiget, ja seepärast toome alljärgneva ja praegu maksva kaitseliidu jalaväe vormi kirjelduse, mida võib julgelt käsitada mundri valmistamisel.

KAITSELIIDU VORMIRIIDE KIRJELDUS

Värv: khaki

Riie: kaitseleidu vormiriideks otstarbekohaseks tunnistatud riie

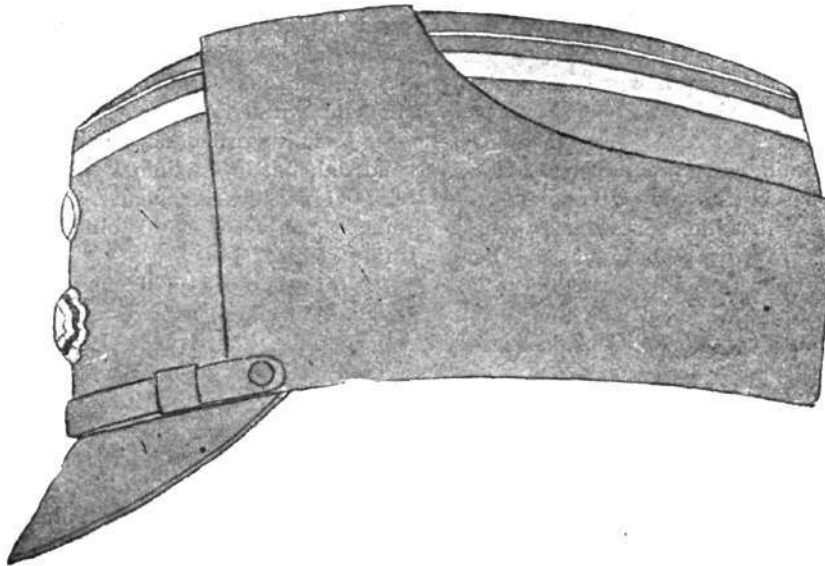
Müts.

Tuisumütsi taoline, mahapöördavate kõrvalappidega, pruuni nahknokaga.

Mütsi lagi on pikendatud ovaali kujuline, mille

pruunist nahast pandlaga rihmake, kuna vasakul kõrvalapil on samasugune aukudega rihmake.

Rihmakeste abil tõmmatakse mahalastud kõrvalapid lõua alla kinni. Mütsi lae ja rummu kokkuõmb-lusel — väeliigi värvile vastav kant. 5 mm allpool

laius lahtitõmmatult 10 sm ja pikkus olenev pea suu-rusest.

Mütsi laele kinnitatakse kahest tükist koosnev rumm, mille kokkuõmblused on ees ja taga. Rummu kõrgus 11—12 sm.

Rummu ette kinnitatakse pruun nahast nokk, mille laius keskkohalt on 5 sm ja pikkus 23 sm mütsi rummu mööda.

Noka servadest alates kinnitatakse mütsi alla serva külge peidetud kokkuõmblusega kõrvalapid, missugused halva ilmaga võib maha lasta.

Kõrvalapi eespoolne serv läheb sirgjooneliselt üles ja seal lõppedes kujutab poolümarguse otsa, mille raadius on 4 sm.

Kõrvalapi tagumine serv läheb kallakult ja kõverjooneliselt mütsirummu keskpõhjani, umbes 7 sm kõrguse ni alt servast arvates, ja edasi sirgjooneliselt kukla taha, kus mõlemad lapid kokku õmmeldakse, missugused ühtlasi moodustavad teiskordse rummu. Kõrvalapid on voodrita ja käivad mütsi lael vaheliti (parem vasaku peal) salanööbi abil.

Kõrvalapi parema otsa alumisel küljel on tume-

kanti käib mütsi rummu ümber 10 mm laiune väeliigi tunnuspael.

Väeliikide värvid on:

1. Kaitseleidu staabil — oranž.
2. „ jalaväel — rukkilillesinine.
3. „ ratsaväel — terashall.
4. „ kahurväel — helepunane.
5. „ insen- ja tehn. väel — oliivroheline.
6. „ sanitaarpersonaalil — valge.

Noka kohal, rummu alläärel, tumepruunist nahast 15 mm lai tormirihm. Tormirihm koosneb kahest ühepikkusest rihmast, millest kummalgi on otsas väike põõn rihma lühendamiseks ja pikendamiseks. Kummagi rihma otsad kinnitatakse rummu külge kahe väiksema nööbiga noka otste kohal.

Nööbid sarnlevad vormiriide vähematele nööpidele.

Kaitseleidu mütsi märk asetatakse mütsi rummu peale noka keskkohalt 4 sm kõrgusel alumisest mütsi rummu äärest.

Maleva märk asetatakse 4 sm kaitseleidu märgist kõrgemale.

Märkide asetamise mõõtu lugeda märgi keskkohalt.

Kuub.

Taljes õmmeldud frentš. Pikkus jalgade lahkjooneni, ühe keskselja- ja 2 küljeõmblusega. Kuub käib kinni rinna ees keskkohal 5 suurema nõõbiga, vasak pool parema peal. Rinna peal kummalgi pool pealeõmmeldud taskud, millel sirgjoonelised lapid peal. Rinna-taskud algavad ülal teise nõõbi kõrgusel ja lõpevad eelviimase nõõbi kõrgusel poolümar-guste nurkadega; taskute peal 5 sm laiune volt, mille peal vähem nõõp taskulapi kinnitamiseks. Küljetaskud algavad alumise nõõbi kõrguselt, alt laiemad vahekorras 5 : 4, pealeõmmeldava voldita. Lapi alläred on sirgjoonelised ja on kinnitatud tasku külge ühe väiksema nõõbiga. Rinna- ja küljetasku lap-pide laius $\frac{1}{3}$ tasku pikkusest. Hõlmade sees, rinna- ja küljetaskute vahel, poolviltu taha-poole, sisseõmblus, mis tõmbab kuue eest tal-jesse. Küljetaskute pealmisest äärest kaenla-aluseni on sisseõmblus. Seljal piki keskõmblust alt taljeni lõige. Lõike vasak pool käib parema poole peale kuni 5 sm laiuselt.

Varrukate suud tagasikäändega, käände kõrgus 10 sm, kääne sirge lõikega. Tagu-mine õmblus lahtine ja käib kinni kahe väik-sema nõõbiga.

Krae: kahekordne maaskrae samast kalevist ja käib kinni 2 haagiga.

Väeliigi tunnuseks on krae keskkohas piki kraed vastavas värvis pael, mis algab 2 sm kau-guselt krae otsast ja mille pik-kus ja laius on tähendatud ära allpool. Paela peale on paiguta-tud täpid vastavalt ametastmele.

Ametastme liik	Väeliigile vastavas värvis pael	Täppide arv
I. 1. Kaitseliidu ülemal	7 sm pikk, 5 mm lai	Kahe kullavärvi täpiga, nende vahel kullavärvi kaitse-liidu embleem.
II. 2. Kaitseliidu staabi ülemal	"	Kullavärvi kaitseliidu embleem.
3. Malevapealikul	"	3 kullavärvi täppi.
III. 4. Malevapealiku abil	"	2 " "
IV. 5. Malevkondade pealikul	"	1 " "
V. 6. Malevkonnapealiku abil	"	3 suurt hõbevärvi täppi.
7. Kompaniipealikul	"	3 " " "
VI. 8. Kompaniipealiku abil	"	2 " " "
VII. 9. Rühmapealikul	"	1 " " "
VIII. 10. Rühmapealiku abil	5 sm pikk,	3 väikest hõbevärvi täppi.
IX. 11. Jaopealikul	"	2 " " "
X. 12. Jaopealiku abil	"	1 väike hõbevärvi täpp.
XI. 13. Malevlasil	"	"

Õlalapid:

Samast riidest, õla juures 6 sm ja krae pool 4 sm laiad. Pagunid lõpevad teravakslõigatud otstega 1 sm kaugusel krae sisemisest servast. Paguni alumine ots on kinnitatud varruka õmbluse vahele, kuna kraepoolne ots käib kinni väiksema metallnõõbiga.

Paguni keskpaigas maleva trafarett, mille kinnitab kaitseliidu ülem.

Kraetäpid: A. Kaitseliidu ülemast — malevkonna pealikuni kuusnurksed kullavärvi metallist kraetäpid, mis on kombineeritud kahest korrapärasest kolmnur-gast — kujutavad tähekujuliselt laialiminevaid kiiri.

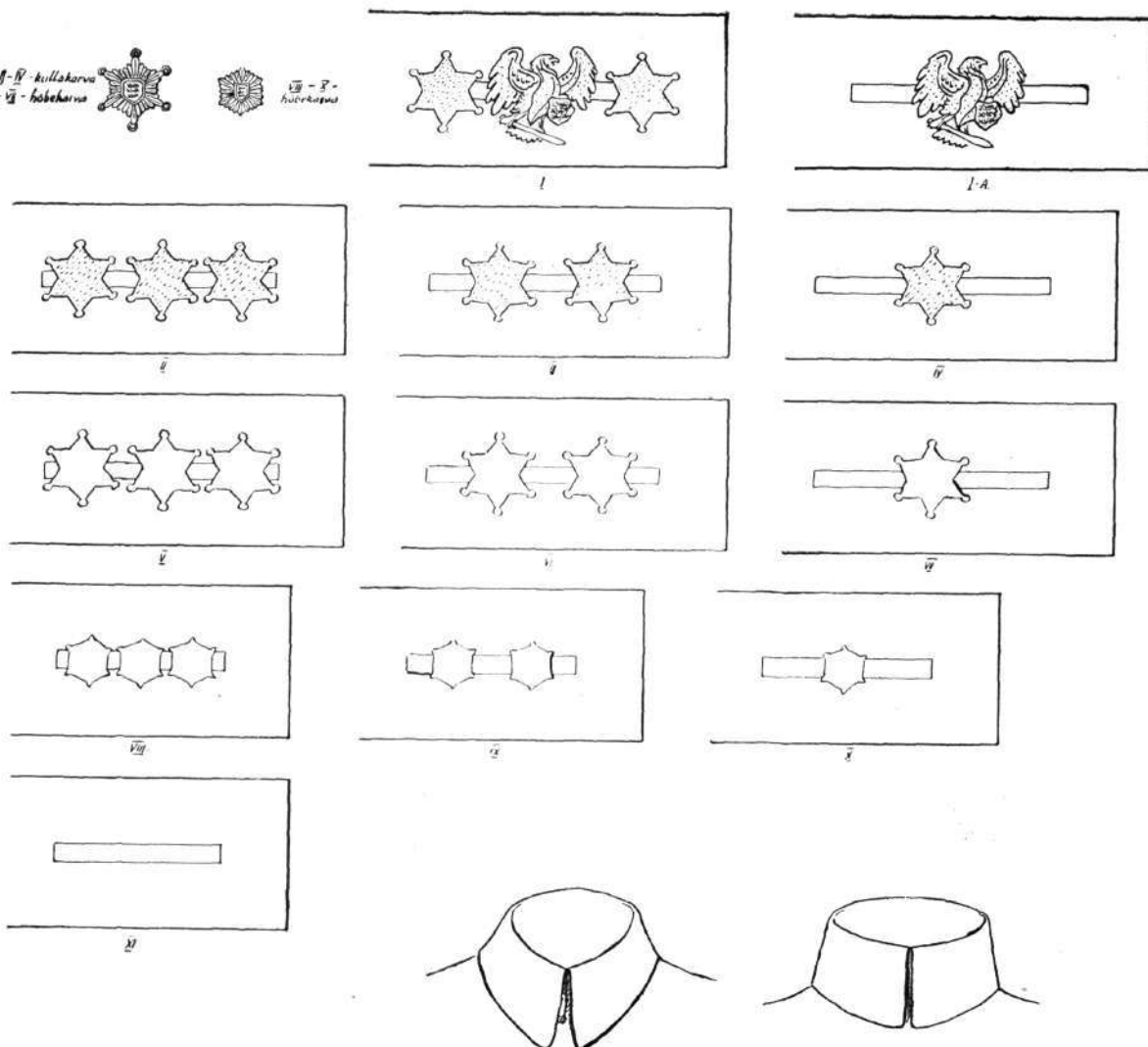
Tähe keskkohal kolm leopardi. Täpi läbimõõt 18 mm. Täpi otstel rõngakesed krae külge õmblemiseks.

B. K.-l. malevkonna pealiku abist kuni rühmapea-likuni — samakujulised ja niisama suured hõbevärvi metallist kraetäpid.

C. K.-l. rühmapealiku abist kuni k.-l. jaopealiku abini — samakujulised hõbevärvi metallist täpid, kuid otste rõngakesteta ja läbimõõdus 12 mm. Krae külge kinnitamine sünnib sellekohaste kandade abil.

Nõõbid: oksüdeeritud metallist, riigivapi kujutu-sega. Suured — diameeter 22 mm, väikesed — 13 mm.

I, II - kullakarva
 III - hõbekarva
 IV - V - hõbekarva

Pluus:

Mitte taljes õmmeldud frentši taoline, pikkus jalgade lahkjooneni. Kahe keskküljeõmblusega (selgõmblusega).

Pluus käib kinni rinna eest kuue nõobiga — neist viis ülemist käivad hõlmast läbi, kuna alumine käib kinni hõlma ja voodri vahel (salanõõp).

Hõlmad — vasak pool parema peal. Rinna peal kummalgi pool pealeõmmeldud taskud, mis on sama-

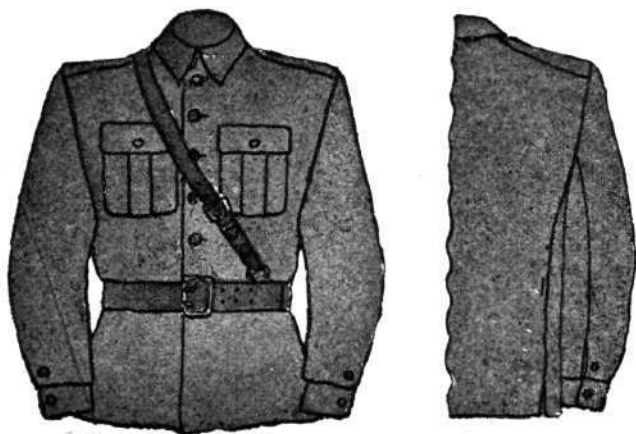
sugused nagu kuuel. Küljel õmblustel on pluusi alumisel serval umbes 6 sm pikkused lõhed. Talje kohal selja taga on keskküljeõmblused ühendatud seespoolt kummipaelaga, mis moodustavad pluusi selja voldid ja hoiavad pluusi taljes. Varrukad lõpevad 6 sm laiuste värvlitega kahekordsest riidest ja käivad kinni kahe väiksema nõobiga. Krae on samast riidest ja sama-sugune nagu kuuel. Väeliigi ja ametastme liigi tunnusmärgid krael on samad, mis kuuel.

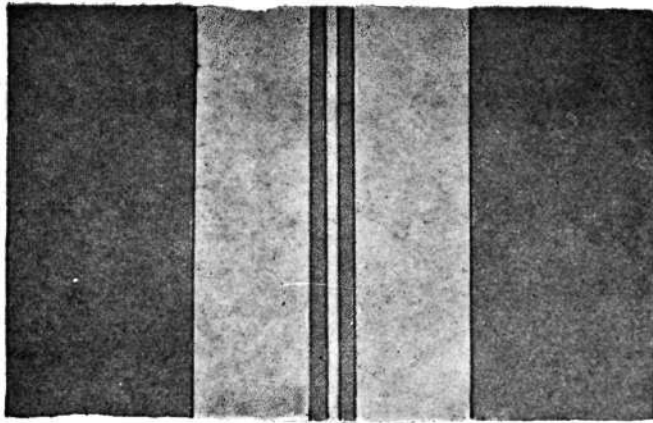
Püksid.

A. Pool-, „breeches“, s. o. ülalt jalgade lahkjoone kohalt laiad ja lähevad allpool koonusetaoliselt kitsamaks, mille juures nad põlvede kohal hoiduvad jala ümber. Pükste säärtede tagumisel poolel põlve õõnsuse kohal ristlõige ja istmekohal kuni reite alguseni samast riidest pealeõmmeldud teine kord.

Küljepealse õmbluse peal samast riidest kant. Pükste esiküljel värvli all kummalgi pool üks sisselõigatud task. Pükste ääred alt küljeõmbluse kohal lahtised, umbes 30 sm pikkuselt; lõhe käib paelaga kinni. Taskud peavad olema seevõrra kõrgel, et kuuehõlmad neid katavad.

Värvli küljes nõobid trakside jaoks või põõnad rihma kandmiseks.

B. Pikad püksid. Harilikud pikad püksid, mis ülalt laiemad ja alt veidi kitsamad ja vabalt ümber jala hoiduvad. Kummagi küljeõmbluse vahel üks task, mille suu seevõrra kõrgel, et ta kuue hõlmadest kattub. Küljeõmbluse vahel on väeliigile vastavas värvis kant, millest 2 mm kaugusel kaks terashalli vööti (lampasid) à 2 sm laiuses.

Saapad.

Mustad, veekindlad, säärtega.

Märkus: Säärttega saabaste asemel võib kanda ka poolsaapaid, kuna säärasel korral peavad sukad olema tumedad ja ulatuma põlvedeni; põlve kohalt on nad umbes 10 sm laiuselt tagasi käännud. Sukki võib asendada nahast keetritega. Pikkade pükste juures kantakse musti või kollaseid poolsaapaid — vastavalt sündmusele ja ajale.

Kindad.

Pruunid sõrmikud (nahast, riidest või niidist).

Palitu.

Kinnise rinnaesisega, üksteise peale käivate hõlmadega. Selja peal kraest alumise ääreni ulatuv peidetud volt. Palitu on tõmmatud taljesse seljapealse põõnaga.

Hõlmad: vasak käib parema peale, kummalgi 5 suuremat nõopi vertikaalsuunas. Hõlmad ühest tükist. Esimesed (ülemised) nõobid asuvad kraelõkade all.

Küljetask: hõlmade sees kummalgi küljel sise-mise lapiga üks poolviltu küljetask, mille eelmine ots asub alumise nõobi kõrgusel, kuna tagumine ots 20° madalam. Taskute pealmisest äärest kaenlaaluseni sisseõmblus, mis palitu hoiab taljes.

Selg ühest tükist, kahe küljeõmblusega. Kesk-selja pealt alumise ääreni peidetud volt, mille laius lahtitõmmatult — 50 sm.

Põõn. Keset selga — piha all — on põõn, mille otsad on nurgelised 90°. Põõna kuju äärtelt on kaarena nõgus, laius keskpaigast 5 sm ja otstel (nurga alul) 7 sm. Põõn kinnitatakse kahe suurema nõõbiga põõnapidemeile, millised endast kujutavad seljatuiki peale õmmeldud kandilise lõikega riidesiile, mis oma ühe äärega ulatuvad palitu küljeõmbluse vahele. Põõna pidemete pikkus on 20 sm ja laius 5—6 sm.

Seljatagune lõhe. Palitul on taga lõhe, mis algab umbes 15 sm võrra allpool põõna keskkoha. Lõhe

paremale servale on õmmeldud siil, mille peal 5 väiksemat nõopi, lõhe vasakserval on õmmeldud alla siil, mil on viis salanööpauku. Palitu pikkus kasvude järgi, kuid ta ei tohi ulatuda põlvest madalamale 15—20 sm.

Varrukad. Varruka otstel on põõn varrukasuu kinnitõmbamiseks. Põõnad on otsapidi õmmeldud varruka välisõmbluse vahele. Käisepõõna kuju on sarnane seljapõõna omale, mil puudub teine ots. Käisepõõna laius otsa kohal nurga alul 5 sm, varruka õmbluse juures 4 sm ja põõna keskkohal — 3,5 sm. Põõn ulatub kuni varruka väliskülje keskkohani ja selle vaba ots nõõbitakse varruka külge vähema nõõbi abil. Umbes 10 sm sellest nõõbist varruka sisekülje suunas on teine väiksem nõõp.

Krae: samast kalevist, mahakäännud, eest lahti seisvate nurkadega, käib eest kinni ühe haagiga. Laius: eest 14 sm, selja keskkohalt 9 sm. Väeliigi ja ametastme tunnusmärgid nagu kuuel. Krae vasaku nurga all kahe väiksema nõõbi peal seisev 12 sm pikkune põõn, millega halva ilma puhul ülestõstetud kraed on parem ülal hoida. Krae parema nurga all üks väiksem nõõp põõna kinnitamiseks.

Õlalapid: samasugused nagu kuuel.

Toimetusele saadetud kirjandus

Joh. Semper: Prantsuse vaim. Esseid. Hind Kr. 3.— „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus.

Praegu, kultuurpoliitilise ümberorienteerumise päevil on see teos teretunud juba sellepärast, et siin esmakordselt selles ulatuses tutvustatakse eesti lugejat prantsuse kultuuri üldise ilmega ja prantsuse kirjandusliku loomingu mitme sajandi kestes, näidatakse ühtlasi, kuidas eestlase ja prantslase vaimulaad osutab mitmes suhtes üllatavalt sarnasust. Rida esseid toob selgelt ja ilmekalt lugeja silmi ette prantsuse kirjanduse esindavaimaid kujusid, alates Montaigne'ist kuni praeguste suurusteni (Barres, Proust, Rolland jne.), kaasa arvatud isegi noorim sugupõlv.

J. Kurfeldt: Cervantes. Geniaalse kirjaniku elu ja looming. Illustratsioonidega. 199 lk. Hind 1 kr. 50 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Maailma 10 suurima kirjaniku hulgas peaks esirindalised nimetama ka Cervantes't. Ta on tänapäevale lähedam kui Dante ja loetavam kui Shakespeare, sest tema novellid ja romaan „Don Quijote“ on oma inimkujudega ja suurejoonelise humooriga sama nauditav kui uuema aja suursaavutused sel alal. Cervantese puhul on veel eriliseks jooneks, et tema elu on harukordselt sündmusrikas ja suhteliselt ka andmeterohke. See on iseenesest põnev seiklusromaan, ja vangina Aafrikas, kui Cervantes üritab põgenemiskatseid ja on korduvalt surma suus, on ta harukordne tegudekange-

lane. Raamat jutustab nii siis surematuist teoseist, ununematust isikust ja elustab kaugel aega ja kaugel maad.

A. Parts: Kodu ja maailm II. Maateaduse lugemik alg- ja keskkoolidele. 98 lk. Hind Kr. 1!— „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus, 1934.

Kuna tänini puudus meie koolides maateaduse lugemik kodumaa ja Euroopa kohta, siis tahab käesolev raamat täita selle lünga. „Kodu ja maailm“ pakub õpilastele hulk huvitavat ja suupärast lugemisainet maateaduse tundide saateks. Lugemik sisaldab 48 lühemat või pikemat artiklit Eesti ja Euroopa maastikest, linnadest, loomkonnast, rahva elust ja kombeist. Kirjeldusi elustavad kaardid, joonised ja pildid. Lugemikku võivad eduga kasutada nii alg- kui keskkoolid.

M. Leblanc: Õõnes nõel. Maurice Leblanc'i kriminaalromaanid ei vaja vist ühegi maa sellelaadse kirjanduse harrastajate seas soovitusi — neid pole populariseerinud mitte ainult arvutud tõlked, vaid koguni kino, milles on linastatud terve rida tema põnevasisulisi romaane. Kriminaalromaanide sisu jutustamine tähendab osutada karuteenet lugejale, seepärast jääb see ka siinkohal tegemata — piisab kinnitusest, et selle leidliku ja vaimuka autori kujutlusvõime on seegi kord sepitsenud paeluva intriigi, mis tormilise jutustustempo tõttu sunnib peaaegu unustama, et loed raamatut, pannes uskuma, et jälgid ülipõnevat kriminaalfilmi.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna osakonna töökojad

Tallinn, Nunne t. 7. Tel. 470-59

Rätsepatöökoda

KAITSELIITLASTELE: soodsatel tingimustel ja korralikult vormi- ja erariiete valmistamine. Niisama pressitakse, puhastatakse ja parandatakse teie kantud riided. Suur valik kodumaa riideid vabrikuhindadega.

Kingsepatöökoda

Igasuguste jalanõude valmistamine, eriti VEESAAPAD, ortopeedisaapad, ilukingad jne. Parandused soovikorral 1/2 tunni jooksul.

Töö kiire, korralik ja vastupidav. Soodsad maksutingimused

JUHATUS